

Univerzita Palackého Olomouc

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Olga Tomčíková

Partnerské násilí – pachatel (muž)

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem použila jen uvedené prameny a literatury.

V Olomouci dne 16. dubna 2015

.....

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Jitce Skopalové, PhD., za její podněty a rady, které mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytovala při jejím zpracování.

Děkuji sociálnímu pracovníkovi Mgr. Dominiku Petrovi, také dvěma státním zaměstnancům, které nemohu v této práci jmenovat a Mgr. Jitce Čechové, za jejich ochotu a čas při poskytnutí rozhovorů.

OBSAH

Úvod	5
1 Vymezení základních pojmů	7
1.1 Násilí	7
1.2 Domácí násilí	8
1.3 Partnerské násilí	9
1.4 Oběť	10
1.5 Pachatel	12
2 Charakteristika násilí	14
2.1 Formy násilí	14
2.2 Rozšířené formy domácího násilí	16
2.3 Znaky násilí	17
2.4 Příčiny násilí	17
2.5 Mýty spojeny s násilím	19
3 Pachatelé násilí, legislativa a institucionální pomoc	22
3.1 Vztah pachatele a oběti	22
3.2 Klasifikace (typologie), styly násilných pachatelů	24
3.3 Legislativní ukotvení problematiky	30
3.4 Institucionální pomoc, práce s pachateli a programy pro násilné osoby	31
4 Ilustrativní šetření	40
4.1 Rozhovory na téma násilných osob	40
4.2 Shrnutí	47
Závěr	49
Seznam použitých odborných zdrojů	51
Seznam příloh	54
Anotace	61

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je partnerské násilí zaměřené na pachatele (muže). V této práci nerozlišuji mezi násilnou osobou a pachatelem, tedy osobou, která je odsouzena k trestu odnětí svobody, neboť jak u násilné osoby, tak u pachatele dochází k ovládnutí druhé osoby (oběti) za využití prvků kontroly, moci a manipulace.

Motivací a důvodem, proč jsem se rozhodla psát tuto bakalářskou práci, byl případ, kdy se osoba mi blízká stala obětí citového vydírání, které spadá do formy psychického násilí. Toto citové vydírání započalo, když se má známá rozhodla rozejít s přítelem. Z jeho strany začalo docházet ke stalkingu, a tím k narušování jejího každodenního života. Došlo i k zneužití dat v jejím pracovním počítači. Po určitém čase se rozhodla vše oznámit na policii. Došlo ke zklidnění situace a ke snaze jejího bývalého přítele se omluvit. Domluvili si tedy schůzku a sešli se v jedné restauraci. Výborně se bavili, a když jí bývalý partner nabídl z přátelství odvoz domů, ona přijala. Domnívala se, že se situace opravdu zklidnila a nic špatného jí nehrozí. Byla však autem odvezena do lesa, kde si po chvíli její bývalý přítel uvědomil, co udělal a odvezl ji domů. Vše tedy dopadlo dobře. V současné době mají oba dva své rodiny a děti. Tento případ mě přiměl zamyslet se, co mohlo být příčinou tohoto jednání a co se odehrávalo v jeho mysli.

Při přípravě této práce jsem zjistila, že neexistuje mnoho knih věnujících se přímo jednání pachatelů, jejich osobnosti, klasifikaci (typologii) a možnostem pomoci, které by byly přeloženy do češtiny. Z tohoto důvodu jsem využila i zahraniční literaturu. Já sama se domnívám, že bychom toho měli o pachatelích vědět stejně tolik jako o oběti. Větší přehled v této oblasti může být klíčový v rámci prevence partnerského násilí, pomoci oběti i potencionální oběti, umožňuje pochopit jednání, motivaci pachatele.

Hlavním cílem bakalářské práce je objasnit problematiku partnerského násilí ve spojitosti s pachatelem – mužem. Kapitoly jedna až tři jsou teoretickou částí, kapitola čtyři je zaměřena na ilustrativní šetření.

Cíl bakalářské práce je rozpracován na jednotlivé dílčí cíle. Dílčími cíli teoretické části je vymezení pojmů násilí, domácí a partnerské násilí, charakteristika protagonistů násilí, definovat základní a rozšířené formy násilí, příčiny, znaky a mýty spojené s násilím. Dále analyzovat vztah pachatele k oběti, rozlišit klasifikace (typologie) a styly pachatelů, popsat legislativní ukotvení problematiky a interpretovat nejdůležitější zákony, které chrání oběť a postihují

pachatele. Dalším dílčím cílem je doplnění míst institucionální pomoci pachatelům, práce s pachateli a uvedení programů, které mohou násilné osoby využít.

Cílem empirické části je realizace šetření, které bylo uskutečněno formou rozhovoru se sociálním pracovníkem, státními zaměstnanci a psycholožkou, zástupkyní občanského sdružení Persefona. Tyto rozhovory obsahují odpovědi na otázky, které se týkají pracovních zkušeností respondentů v oblasti násilí.

1 Vymezení základních pojmů

V této části objasňuji základní pojmy, které jsou spojeny s násilím a objevují se v následujícím textu.

1.1 Násilí

Násilí je popisováno jako projev agrese, útočného, vědomého chování, které je zaměřeno vůči druhé osobě. Souvisí s agresivitou, tedy s předpokladem chovat se útočně. Dle Evy Vaníčkové¹ je násilí jednání způsobující bolest či poškození druhé osobě, které na nás čeká na každém kroku a může se stát součástí životního stylu společnosti. Ohroženy jsou i děti, které se setkávají s násilím i v pohádkách. Dle Andrei Buscotte² je násilí něco, co na nás zanechává viditelné stopy ve formě fyzického násilí, ale také neviditelné stopy ve formě psychického, ekonomického a sociálního násilí.

Násilí je spojeno s lidstvem po dlouhá léta. Luke Daniels³ zmiňuje, že již naši předkové unášeli ženy z důvodu přežití kmenů v tehdejších nehostinných podmínkách. Pokud se žena chtěla vrátit zpět ke své rodině, bylo použito násilí. Tento vzor chování se začal přenášet z generace na generaci. Postupně se zaváděly a schvalovaly patriarchální zákony, kdy se žena a děti museli podřizovat vůli muže. V některých zemích jsou podobné patriarchální zákony stále v platnosti.

V současné době je násilí pokládáno za naučené, neboť násilníci jsou schopni se chovat na veřejnosti nenásilně, před policií se chovají mile, klidně, při fyzickém násilí jsou schopni mířit rány na místa, která nejsou pro ostatní osoby viditelná a oběť je schopna je skrýt. Násilí, které se děje za zavřenými dveřmi, je vnímáno jako soukromá záležitost, která je beztrestná.

Násilí může být vyvoláno čímkoliv např. ztrátou zaměstnání, partnera, zevšedněním vztahu.⁴ Neexistuje návod na to, jak zastavit násilí, ale jako jedna z možností se jeví možné zavedení nulové tolerance spočívající v tom, že žádné násilí nemůže být tolerováno (na dětech, ženách,

¹ VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Hana PROVAZNÍKOVÁ. *Násilí v rodině: syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Dot. Praha: Karolinum, 1995, s. 5.

² BUSKOTTE, Andrea a Lucie VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008, s. 17.

³ DANIELS, Luke. *Pulling the punches: Defeating domestic violence*. London, 2009, s. 49.

⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, s. 42.

ve spojitosti s válkou atd.). Při řešení násilí je také důležitá legislativa. Ta však sama ale násilí nezastaví. Jsme to my sami a naše společnost, kdo s tímto může významně pomoci.⁵

1.2 Domácí násilí

Domácí násilí se vyskytuje napříč všemi kontinenty, kulturami, rasami, sociálními a společenskými třídami, bez ohledu na pohlaví, věk, víru. Autoři zabývající se otázkami domácího násilí formulují definice, které se různí, ale podstata domácího násilí zůstává stejná. Jednotná definice v současné době neexistuje.

*„Domácí násilí je opakované, dlouhodobé a zpravidla eskalující násilí fyzického, psychického, sexuálního, sociálního a ekonomického rázu, které vytváří jednoznačně asymetrický vztah a vede ke stabilnímu rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu“.*⁶

*„Domácím násilím se zpravidla označuje týrání a násilné jednání, odehrávající se mezi osobami blízkými, žijícími spolu ve společném bytě nebo domě, kdy jedna osoba získává a udržuje nad druhou moc a kontrolu“.*⁷

*„Domácí násilí je jakákoli forma fyzického, sexuálního, emocionálního, psychického nebo ekonomického týrání spáchaného uvnitř nebo mimo domov na rodičích, dětech, mužích, ženách členem rodiny nebo někým s historií intimního nebo blízkého vztahu s rodinou“.*⁸

Z výše uvedených definic domácího násilí je zřejmé, že se jedná o závažný sociální problém, se kterým se může setkat každý z nás.

Pro násilí mezi partnery je typická touha po moci, kontrole druhého člověka a dění za zavřenými dveřmi, v soukromí. Jedná se o sociální problém, který se do povědomí lidí dostal ve spojitosti s feministickými hnutími. Nejprve v USA, později na dalších kontinentech světa.

⁵ DANIELS, Luke. *Pulling the punches: Defeating domestic violence*. London, 2009. s. 53.

⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, s. 9.

⁷ ČECH, Ondřej. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. Vyd. 1. České Budějovice: Theia, 2011, s. 6.

⁸ DANIELS, Luke. *Pulling the punches: Defeating domestic violence*. London, 2009, s. 54.

Při řešení domácího násilí lze, dle Ludmily Čírtkové,⁹ popsat tři samostatné zájmové oblasti. Mezi tyto oblasti patří:

- Ochrana a podpora obětí domácího násilí.
- Ochrana dětí.
- Podpora práv otců po odluce či rozvodu.

V případě, že se řeší domácí násilí, měl by být důležitou součástí i sám pachatel – aktér domácího násilí. Komplexní programy, kde se pracuje jak s pachatelem, tak s obětí, mohou zabránit opakovanosti násilí, neboť v mnoha případech se oběť k pachateli vrátí, nebo si pachatel najde jinou oběť, ke které se bude chovat podobným způsobem. I z tohoto důvodu vnímám práci s pachateli jako důležitou.

S domácím násilím je také spojován cyklus domácího násilí, který vysvětluje kontext a dynamiku tohoto násilí. Cyklus je složen z fází, kdy každá fáze má jinou délku a časový interval vyznačující chování násilné osoby. Jedná se o **fázi napětí a násilí**, která se vyznačuje špatnou komunikací mezi partnery a násilí je ze začátku spíše pasivnější. Na tuto situaci může oběť reagovat odmítavě nebo se snaží pachateli vyhovět v jeho přáních a trpí pocity viny. Toto jednání oběti může vyprovokovat násilí ze strany pachatele v jakékoli formě. **Fázi usmíření, líbánek a klidu** je o harmonii, kdy dochází k dočasnému sblížení mezi partnery. Jakmile ale oběť projeví svou nezávislost, cyklus domácího násilí se opět opakuje. U pachatele jde o určitou strategii, jak oběť neztratit ze své blízkosti.¹⁰

1.3 Partnerské násilí

Tato kapitola popisuje partnerské násilí a rizikové faktory, které lze využít i v oblasti prevence. Zajímavé jsou i typologie, kterými můžeme rozčlenit partnerské násilí. Jako nejzávažnější typologie se jeví typologie intimního terorismu.

Partnerské násilí je druhem domácího násilí. Jedná se o intimní násilí mezi partnery sezdánými i nesezdánými, neoznačující, zda se jedná o muže či ženu, které ovlivňuje celou primární rodinu. Nejen tedy oběť samotnou. Abychom mohli pochopit a preventivně předcházet partnerskému násilí, měli bychom umět popsat formy násilí, vědět, jak se překrývají, jaký je jejich motiv a jaké jsou souvislosti pro vznik tohoto násilí.

⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, s. 42.

¹⁰ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 186, s. 52.

Centrum pro kontrolu nemocí a prevence ve Spojených státech amerických¹¹ uvádí **rizikové faktory**, jejichž kombinace může zvyšovat pravděpodobnost partnerského násilí, viktimizace a spáchání činu. Znalost faktorů může být využita i v oblasti prevence. Mezi individuální rizikové faktory patří např. nízké sebevědomí, mladý věk, nízký příjem, nezaměstnanost, touha po moci a kontrole, agresivní chování, citová závislost a nejistota. Ze vztahových rizikových faktorů lze zmínit manželské konflikty a ekonomický stres. Z rizikových faktorů týkajících se komunit to může být chudoba či slabé sankce vůči partnerskému násilí. Sociální rizikové faktory mohou být spojeny s tradičními pohledy na rozdíly mezi ženami a muži.

V kontextu partnerského násilí rozlišujeme tři typologie. Tyto typologie se liší dle toho, jak k násilí přistupujeme, či jak násilí popisujeme:¹²

- **Typologie situační** - párové násilí spočívající v reakci na stres, konflikt, krizi. Jedná se o opakující se situaci, kdy jeden z partnerů či oba reagují na podněty agresivně.
- **Typologie intimního terorismu** - snaha získat kontrolu a moc nad druhou osobou se vzrůstající tendencí zvyšovat intenzitu násilí v průběhu času. Tato typologie je častá a nejpravděpodobnější.
- **Typologie násilného odporu** - reakce ohrožené osoby na násilí vyvolané pachatelem a jeho snahou získat kontrolu a moc nad ohroženou osobou.

Dle Šárky Gjuričové¹³ je partnerské násilí pokládáno za složité a rozporuplné. Hovoříme zde totiž stále o patriarchálním, civilizačním a historickém kontextu - otec měl a má vůdčí roli a postavení v rodině. Autorka také uvádí, že partnerské násilí má podobu interakce, tedy chování, které pachatel považuje ze strany oběti za provokující.

1.4 Oběť

Obětí se rozumí osoba, která se podřizuje opakovaným, dlouhodobým projevům různých forem násilí páchaných druhou osobou. V našem případě druhou osobou budeme nazývat pachatelem.

¹¹ Risk and Protective Factors|Intimate Partner Violence|Violence Prevention|Injury Center|CDC. Centers for Disease Control and Prevention [online]. 11.02.2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.cdc.gov/violenceprevention/intimatepartnerviolence/riskprotectivefactors.html>

¹² ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 186 s, s 46.

¹³ GJURIČOVÁ, Šárka, Jana KOCOURKOVÁ a Jiří KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000, s 74.

Násilím se mění kvalita života oběti k horšímu, oběť pocítuje zdravotní následky násilí, trpí posttraumatickou stresovou poruchou jako je syndrom týrané ženy, která zasahuje biologickou (např. porucha spánku, bušení srdce), emoční (objevují se pocity viny) a psychickou (změny v oblasti koncentrace) oblast. Objevují se také změny v chování. Tato posttraumatická stresová porucha vede k izolovanosti oběti a k problémům v osobním i sociálním životě.¹⁴ Dalšími projevy dlouhodobého, opakovaného násilí může být apatie, ztráta chuti do života, pocit bezmocnosti, zbytečnosti, ztráta sebevědomí, snížení pracovní výkonnosti, snadné podřizování se autoritě druhé osoby, a to i po čase stráveném v intervenčním centru. Na oběť neustále působí faktory cyklu domácího násilí, které vysvětlují, proč oběť nechce či nemůže od pachatele odejít. Mezi tyto faktory patří například to, že ho stále mají rády, bojí se, že přijdou o své děti, o místo k bydlení, o finanční zajištění. Dostavit se může i pocit viny, zda si za násilí nemůže sama, zda učinila správné rozhodnutí, že partnera opustila, či zda učinila správně, že na něj podala trestní oznámení. V některých případech oběť trestní oznámení stáhne. Nechce, aby pachatel strávil nějaký čas ve vězení, neboť tato situace může ovlivnit jeho další život.¹⁵ Oběť může mít také strach, že si ji pachatel po ukončení trestu odnětí svobody vyhledá a může se ocitnout v situaci ohrožující její život.

Reakce oběti na první projev násilí může ovlivnit jeho další průběh. Při aktivní reakci je možné, že při dalším výskytu násilí bude oběť schopna ze vztahu odejít či řešit nastalou situaci efektivně. Při pasivní reakci se bude násilí stupňovat. Oběť pomoc většinou vyhledá až poté, co je ona, či její děti ohroženy na životě.¹⁶

Dle Marie Hartwell-Walker¹⁷ lze popsat osm důvodů, proč oběť (žena) zůstává s pachatelem (mužem):

1. **Jsem jeho všechno** – pachatel oběti dokazuje, jak moc si jí váží, jak ji miluje, věnuje jí pozornost, ochraňuje ji a tím nad ní získává kontrolu. Postupem času ale oběť musí vysvětlovat každý svůj krok, každé zpoždění z práce a jiné.
2. **Je okouzlující** – pachatel je romantický, okouzlující, pozorný, říká, co oběť chce slyšet. Po hádkách přináší květiny, omlouvá se.

¹⁴ ČECH, Ondřej. Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb. Vyd. 1. České Budějovice: Theia, 2011, 137 s, s 16.

¹⁵ DANIELS, Luke. *Pulling the punches: Defeating domestic violence*. London, 2009, s 13.

¹⁶ ČECH, Ondřej. Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb. Vyd. 1. České Budějovice: Theia, 2011, 137 s, s 15.

¹⁷ Why Women Stay with Controlling Men | Psych Central. *Psych Central* [online]. © 1995-2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://psychcentral.com/lib/why-women-stay-with-controlling-men/0002648>

3. **Nezasloužím si nikoho lepšího** – oběť se domnívá, že to co má, je to nejlepší, co může mít, i když je součástí vztahu násilí. Vliv může mít primární rodina či nízká sebedůvěra oběti.
4. **Nic lepšího neznám** – oběti chybí nějaký vzor pozitivního vztahu, kde je žena vnímána muži s respektem. Tuto situaci může ovlivnit jak rodina, tak i okolí.
5. **Dochází k manipulaci či zavražďování** – oběť chce opustit násilný vztah, ale pachatel ji může zavražďovat, manipulovat s ní. Oběť vidí jen jeden způsob, jak se tomuto zavražďování a manipulacím vyhnout – a to zůstat ve vztahu.
6. **Věřím, že ho změním** – oběť se domnívá, že když byl pachatel tak milý na začátku vztahu, může být opět. Stačí se k němu jen správně chovat. Nicméně, pokud se pachatel sám nebude chtít změnit, pravděpodobnost jeho změny je nízká.
7. **Mám strach ze samoty** – oběť se touží o někoho starat, s někým být, sdílet finanční situaci. Tyto hodnoty jsou silnější, než opustit vztah plný násilí.
8. **Miluji ho** – nejčastější důvod, proč oběť od pachatele neodejde. Láska není vždy spojena s rozumem.

Článek, ze kterého jsem čerpala začíná zamyšlením, proč oběť zůstává v násilném vztahu, proč ona má dvě zaměstnání a on žádné atd. Záměrem článku bylo, aby se oběť pokusila v těchto důvodech najít a rozhodla se vzít život do vlastních rukou.

1.5 Pachatel

Pachatelem se rozumí osoba, která využívá různých forem domácího násilí proti oběti. Chování pachatele se liší v použití těchto forem, úrovni agresivity, v psychologických stránkách, ale i demografických a kulturních poměrech. Pachatel necítí odpovědnost za svůj projev násilí, za své rozhodnutí ho použít a často z toho viní samotnou oběť. Využívají pocitu moci, kontroly, nadvlády nad obětí.

Neexistuje jeden psychologický profil pachatelů, ale dochází ke shodě v chování, kdy využívají zavražďování, psychickou a fyzickou formu donucování. Mohou mít také výčitky svědomí a chtít násilí ukončit. K tomu ale potřebují pomoc.

Mezi běžné taktiky chování pachatelů jsou v manuálu řazeny:

1. **Zneužívání moci a kontroly** - hlavní cíl pachatele, který může být takticky plánován. Součástí strategie mohou být taktiky vyvolávající strach, stud a bezmoc oběti.
2. **Jiné chování v soukromí a jiné na veřejnosti** – pachatel se ukazuje na veřejnosti jako milující člověk, který není schopen násilí. Tato stránka chování mu umožňuje nepřevzít

zodpovědnost za své činy a posiluje strach v oběti, že jí nikdo neuvěří, že je vystavena domácímu násilí.

3. **Obviňování** – pachatel viní oběť nebo alkohol či stres z násilného aktu.
4. **Ztráta kontroly a problémy se zvládnáním hněvu** – při domácím násilí se jedná o dlouhodobé násilí, nejde o náhlou ztrátu kontroly nebo o problémy s hněvem, ale většinou o pachatelovo taktické násilné chování.
5. **Zlehčování a popírání násilí** – pachatel sám sebe nevidí jako násilníka a zlehčuje danou situaci. Hledá rozumné důvody vysvětlující fyzické násilí např. sebeobrana, nemotornost oběti.¹⁸

Domácí (partnerské) násilí může potkat kohokoliv z nás. Je tedy důležité o tomto tématu hovořit, zajímat se o něj, podporovat masmédia v produkci informací o tomto sociálním problému, neboť mlčení by nejen povzbuzovalo pachatele k pokračování v domácím násilí, donutilo oběti mlčet, ale také nenabízelo pomoc samotným obětem a pachatelům. Domácí násilí je pokládáno za doménu mužů. Nicméně, oběťmi násilí jsou i muži. Proto je vždy velmi důležité objasnit roli - kdo je oběť a kdo je pachatel.

Klasifikace (typologie), styly pachatelů jsou popsány v třetí kapitole této práce.

¹⁸ Child Protection in Families Experiencing Domestic Violence: CHAPTER 3 The Basics of Domestic Violence. Home - Child Welfare Information Gateway [online]. 2003 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/domesticviolence2003.pdf#page=20&view=>

2 Charakteristika násilí

V této části bakalářské práce popisují formy násilí, které jsou využívány i v oblasti prevence proti násilí obecně. Dále jsem se rozhodla vybrat a krátce popsat i některé z rozšířených forem násilí. Domnívám se, že je vhodné, abych je do této práce doplnila, protože ne vždy si uvědomujeme, že například i ženská obřízka je určitou formou násilí.

2.1 Formy násilí

V uvedené kapitole popisují formy násilí, kterými může pachatel získat moc a kontrolu nad obětí. Tyto formy jsem našla na webových stránkách Domestic Violence Prevention Centre Gold Coast Incorporation.¹⁹ Pro popis těchto forem jsem se rozhodla z toho důvodu, že vysvětlují i způsob, který pachatelé využívají u různých forem násilí.

Vytváření pocitu strachu a zastrašování

Jedná se o dvě formy, které jsem spojila z důvodu překrývání taktik. Strach je hlavní a mocný prvek, kterým pachatel získává kontrolu nad obětí, a to např. gestikulací, vlastněním zbraní, které může a nemusí použít, ničením majetku, špatným zacházením se zvířaty. Zastrašování může být spojeno se stalkingem ze strany pachatele, ničením věcí, které patří oběti, gestikulací, ale i nebezpečným řízením auta, ve kterém je oběť přítomna.

Verbální násilí

Jedná se o formu násilí, která je spojena se slovy. Tato slova mají oběti způsobit co největší újmu. Jsou spojeny s nadávkami, pokřikováním, sarkasmem, zesměšňováním a jině. Verbální násilí může být předzvěstí fyzického násilí.

Fyzické násilí

Tato forma je spojena např. s bitím oběti, odhozením ji stranou, škrcením, taháním za vlasy. Můžeme zde zařadit vše, co redukuje fyzický pocit pohodlí, až po násilí, které vede ke zranění či smrti oběti.

Emocionální násilí

Emocionální násilí je spojeno s úmyslným podkopáváním sebedůvěry, jistoty oběti, s jejím ponižováním. Oběť může získat pocit, že je špatná matka, hloupá, bláznivá. Způsob, který

¹⁹ FORMS OF ABUSE. *Domestic Violence Prevention Centre Gold Coast Inc.* [online]. © 2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.domesticviolence.com.au/pages/forms-of-abuse.php>

si pachatel k tomuto násilí zvolí je různý. Od vyhrožování, že jí nebo jejím blízkým ublíží, vezme jí děti, spáchá sebevraždu, až po typ pachatele, který mlčí (slovně nevyhrožuje).

Sociální násilí

Do této formy můžeme řadit izolování oběti od přátel a jejich podpory, ale také verbální či fyzické násilí pachatele, které se děje na veřejnosti i před ostatními lidmi.

Finanční násilí

Pachatel přebírá plnou kontrolu nad financemi, rozhoduje o nich, chce vědět, kolik oběť za co utratí, odepírá jí přístup k financím atd. Tímto způsobem si pachatel zajišťuje závislost oběti. Je to jeden z faktorů, proč se oběť cítí uvězněna v násilném vztahu.

Sexuální násilí

Zde spadá znásilnění, vynucený sexuální styk, sexuální styk, který vede k ponížení oběti, dále k donucení oběti, aby měla sexuální styk s jinými osobami atd.

Kontrolující chování

Je to forma násilí, kterou pachatel kontroluje, kde se oběť nachází, s kým mluví, s kým se schází a jiné. Brání jí v návratu do zaměstnání, nechce, aby vyjadřovala své vlastní myšlenky, aby se sama rozhodovala.

Náboženské násilí

Tato forma je spojena se zesměšňováním náboženské víry či kultury oběti.

Násilí spojeno s odloučením

Násilí může pokračovat i poté, co je násilný vztah ukončen, nebo se blíží ke konci. Je to jedno z nejnebezpečnějších období pro oběť. Pachatel cítí, že nad obětí ztrácí kontrolu a jeho chování může být nepředvídatelné. Před ukončením násilného vztahu se může násilí ze strany pachatele stupňovat.

Stalking

Tato forma se může vyskytnout před nebo po odloučení oběti a pachatele. Pachatel se může nacházet v místech, na kterých se oběť často zdržuje. Může ji neustále volat, čekat na ni, pronásledovat ji, posílat jí nechtěné milostné dopisy, dary atd.

Domácí zabití

Forma násilí, kdy pachatel zabije oběť a/nebo její děti.

Znalost těchto forem také umožňuje lepší informovanost laické veřejnosti o této problematice.

2.2 Rozšířené formy domácího násilí

Níže doplňuji základní formy násilí vybranými rozšířenými formami násilí, které jsou zpracovány dle zdroje pro pracovníky ve zdravotnictví ve Velké Británii.²⁰ Pro popis těchto forem jsem se rozhodla z toho důvodu, že více rozšiřují výše uvedené formy násilí a tuto problematiku.

Násilí založené na cti

Toto násilí se vyskytuje tam, kde muži mají možnost volby, a ženy ne. Pokud žena pošpiní jméno rodiny (odmítne vynucené manželství, sama si najde přítele, chtěla by se rozvést a jiné), je potrestána. Muži mohou být také oběťmi tohoto násilí (například homosexuálové, postižení, nebo ti, kteří pomáhají oběti).

Vynucené manželství

Vyskytuje se tam, kde manželství není uzavřeno z vlastní svobodné vůle. Důležité je zmínit, že se nejedná o domluvené manželství (dochází k oboustrannému dobrovolnému souhlasu zúčastněných). Důvodem, proč dochází k těmto sňatkům, by mohla být chudoba, tradice či nerovnost v pohlaví.

Ženská obřízka

Vyskytuje se tam, kde je obřízka prováděna bez souhlasu ženy, s úmyslem uchovat její cudnost a manželskou věrnost. Obřízka je součástí tradice.

Násilí na seniorech

Vyskytuje se např. tam, kde partneři, dospělé děti či rodinní příslušníci ubližují seniorovi. Dochází ke strádání a ztrátě důvěry na straně seniora. Oběti jsou často ženy, a to postižené či dlouhodobě nemocné.

Násilí na lidech se zdravotním postižením

Tito lidé jsou velice zranitelní. Je pravděpodobné, že mohou být oběťmi násilí delší dobu, neboť mohou mít složitější cestu k nalezení potřebné pomoci. Násilí na této skupině lidí je velmi časté.

²⁰ What Is Domestic Violence? | Forms of Domestic Violence. *Domestic Violence: London* [online]. © 2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.domesticviolencelondon.nhs.uk/1-what-is-domestic-violence-/2-forms-of-domestic-violence.html>

Domácí násilí na mužích

Muži se mohou také stát obětmi násilí. Setkávají se s obtížemi získat pomoc, připustit si a nastalou situaci. Důvodem je stud, rozpaky, ztráta dětí a jiné. Z toho důvodu se většinou rozhodnou přizpůsobit situaci, či změnit chování tak, aby pachatele (v tomto případě ženu) uklidnili.

Rozšířené formy násilí dokazují, že formy násilí jsou velmi obsáhlé a mohou být spojeny s tradicemi a mýty, kteří se nemohou bránit.

2.3 Znaky násilí

Stejně jako formy násilí jsou důležité i znaky, a to při využití aplikace trestního práva. Dle Drahomíra Ševčíka²¹ se nejedná o domácí násilí, pokud nedojde k naplnění 4 znaků:

- **Opakování a dlouhodobost** - vyvíjí se dle průběhu cyklu násilného chování. Přihlíží se k četnosti, intenzitě a vývoji domácího násilí.
- **Rozdělení rolí** - na jedné straně je oběť, na druhé pachatel. Role se nikdy se nemění.
- **Neveřejnost** – násilí se děje zpravidla v soukromí, za dveřmi domova.
- **Eskalace** – násilí se stupňuje. Dochází k aplikaci různých forem násilí.

Znaky (i výše zmíněné formy) násilí pomáhají odborníkům i laikům určit, zda se jedná o partnerské násilí a o jakou formu. Tato znalost může být využita při pomoci oběti, při aplikaci trestního práva, při pomoci pachatelům v aktivitách směřujících k převzetí odpovědnosti.

2.4 Příčiny násilí

Dle Luka Danielse²² znalost příčin násilí napomůže jeho ukončení a také pochopení pachatele. Jako příčiny domácího násilí uvádí:

- **Patriarchální společnost**, v níž dochází k dominanci mužů nad ženami. Ženy se musely a stále někde musí podřizovat mužům ve všech oblastech života, neboť jsou pokládány za jejich majetek. Dominance mužů se projevuje i v dnešním západním světě např. tím, že muži mají větší možnosti získat vyšší pozici v zaměstnání, nebo jsou placeni lépe než ženy. Aby se tato situace mohla změnit, musí se změnit i myšlení lidí a zacházet s každým jedincem s respektem a důstojností. Nestačí pouze odsouhlasit či změnit zákon v dané zemi.

²¹ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 186 s., s. 37.

²² DANIELS, Luke. *Pulling the punches: Defeating domestic violence*. London, 2009, s. 49-57.

- **Zažije násilí v dětství** (např. násilí fyzické či sexuální).
Ve spojitosti s násilím v dětství, sociálními faktory, socializací dítěte, sledováním násilných filmů, hraní počítačových her s násilnou tematikou je možné, že se z některých z těchto dětí poté také stanou sami pachatelé. Při práci s dospělými pachateli je důležité, aby připustili, že jejich násilné chování může být spojeno se zkušenostmi z dětství. Až poté se otevírá cesta ke změně a jeho přístupu k násilí.
- **Sexistický přístup.** Muži se cítí být nadřazeni ženám, být hlavou rodiny, myslí si, že mají právo využívat svou mužskou autoritu nad svou ženou a dětmi. Věří, že jsou za ženy a jejich chování zodpovědní. Pokud se žena nechová dle jeho představ, muž má právo napravit její chování. Třeba i násilím.
- **Mít vše pod kontrolou.** Muž se domnívá, že má právo uhodit ženu, když neučinila, co měla, např. nevyžehlila, neuvařila oběd, hovořila s někým, kdo jí nebyl odsouhlasen. Někteří muži věří, že jsou geneticky předurčeni vládnout, tíhnou k dominanci a kontrole.

Karel Jánký²³ vidí příčinu v **motivaci k agresi**, která umožňuje manipulaci s druhým člověkem, prosazení vlastního názoru, využití moci tím, že nedošlo k uspokojení některé z potřeb. S motivací je úzce spojena partnerská komunikace, kterou se vyjadřují postoje, porozumění, ale která vede také k neshodám, konfliktům v partnerství. Motivem k agresi může být rozvod, pomsta, hněv, spory, žárlivost.

Ludmila Čírtková²⁴ popisuje tři přístupy k příčinám domácího násilí, které je vhodné kombinovat. Výše zmiňované přístupy jsou:

1. **Psychologický přístup** objasňuje příčiny v poruchách osobnosti člověka a v jeho psychopatologii. Není ale podmínkou, že pouze psychopatologie má vliv na pachatele. Důvodem může být i špatné pochopení sociálních norem.
2. **Feministický přístup** objasňuje příčiny v nerovnosti pohlaví.
3. **Sociologický přístup** hledá příčiny v proměnách rodiny, v ochraně soukromí, v situacích, které působí na rodinu či partnerské soužití.

²³ Domácí násilí - Články - Skryté motivy domácích agresorů. *Domácí násilí* [online]. © 2014 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.estranky.cz/clanky/clanky/skryte-motivy-domacich-agresoru-.html>

²⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, s 41.

Z pohledu praxe je vhodné vycházet z integrujícího modelu. Tento model kombinuje faktory, které se mohou uplatňovat při vzniku domácího násilí. Také rozpoznává čtyři roviny kauzálních činitelů domácího násilí. K jejich popisu jsem využila kombinaci dvou zdrojů.²⁵

- **Makrosystémové faktory**, kde patří společenské normy, předsudky, reakce společnosti na násilí. Také je zde možné řadit hodnoty spojené s patriarchálním myšlením a přesvědčením, že vůdčí role patří mužům. Tyto faktory vytváří nejčastější možnost vzniku domácího násilí.
- **Exosystémové faktory**, kde řadíme postavení a problémy rodin, reakce institucí a okolí na násilí, ztrátu zaměstnání, chudobu, nemožnost přístupu k internetu atd.
- **Mikrosystémové faktory**, kde se řadí moc a kontrola v rodině, situace vznikající v rodině a rozdělení rolí. Jsou zde zahrnuty také principy, které se aplikují v rodině.
- **Individuální faktory**, kam můžeme zařadit ontogenetické a psychologické faktory pachatelů. Zde se jeví jako možné, že se pachatel naučil zvládat stresující a rizikové situace agresivním způsobem.

Patologické jevy jako jsou drogy, alkohol, gamblerství jsou spíše pokládány za spouštěče násilí, než za samotnou příčinu. Tyto jevy mohou násilí vyvolat a zesilovat na intenzitě. Pachatelé násilí tyto spouštěče často využívají jako výmluvu, která jim umožňuje nepřevzít zodpovědnost za své činy. Tato situace může být umocněna tím, že týrané ženy se mohou uchýlit k alkoholu, který jim poskytuje úlevu v nelehké situaci. Pachatel toho pak může využít jako výmluvu k tomu, proč se na ženě dopustit některé z forem násilí.

2.5 Mýty spojeny s násilím

S příčinami domácího násilí jsou spojeny mýty a předsudky, které mohou napomáhat pachatelům a znevažovat postavení oběti.

Mýty domácího násilí popisuje na svých internetových stránkách organizace Rosa.²⁶

- Domácí násilí je spojeno se slabšími vrstvami společnosti.
- Domácí násilí se týká pár rodin.
- Domácí násilí jsou jen hádky typu „italské domácnosti“.

²⁵ SROVNEJ: ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, s 41. ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 186 s, s 52.

²⁶ Domácí násilí. O.s. Rosa [online]. © 2014 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>

- Domácí násilí je spojeno s alkoholismem partnera.
- Domácí násilí je vyprovokováno ženou.
- Domácí násilí je něco, po čem žena touží.
- Domácí násilí není tak strašné, neboť partnerka ve vztahu zůstává.
- U domácího násilí je snadno rozpoznatelné, kdo je oběť a kdo pachatel.

Dle Ludmily Čírtkové²⁷ jsou mýty spojeny s tím, že dochází ke:

- **špatné reakci oběti na počátky násilí** – příčina násilí je viděna v oběti, která si za toto může sama.
- **toleranci**, příp. až nulové reakci společnosti - za původce násilí může společnost, ne pachatel.
- **kopírování agresivních vzorců z původní rodiny** – ne vždy je toto ale pravidlem.

Lundy Bancroft²⁸ ve své knize popisuje **mýty spojené s pachatelem**. Na svých veřejných přednáškách vyzve účastníky, aby napsali na papír své domněnky, z čeho si myslí, že asi vychází chování a jednání pachatelů. Poté jsou tyto domněnky napsány na tabuli a seřazeny do tří kategorií (mýty, částečná pravda, potvrzená domněnka). Účastníci bývají překvapeni, kolik mylných představ a přesvědčení je mezi lidmi.

Ze sedmnácti popsanych mýtů jsem se rozhodla vybrat a popsat čtyři z nich, které se nepřekrývají s výše uvedenými mýty.

- **V dětství zažil sám na sobě násilí.**

Násilí v dětství nemusí způsobit, že se z dítěte stane budoucí pachatel, ale pokud k tomuto dojde, může to ovlivnit intenzitu násilí, ať už vůči mužům či ženám. Někteří pachatelé se zaměřují na to, co jejich matka dělala špatně v jejich dětství. Viní ji ze svého násilného chování na ženách. Lundy Bancroft zmiňuje, že pachatel tento mýtus využívá jako výmluvu, zůstat takovým jaký je.

- **Ztrácí kontrolu.**

Také se jedná o mýtus, neboť se ukazuje, že pachatel má nad svými činy kontrolu, je si vědom toho, kam až může při aplikaci různých forem násilí zajít, a také věří, že to co činí, je z jeho strany oprávněné. Problémem je i zkreslené vnímání toho, co je dobré a co špatné.

²⁷ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, s 40.

²⁸BANCROFT, Lundy. *Why does he do that? Inside the minds of angry and controlling men*. Berkley Books. Ltd. USA, 2002, s 23-45.

- **Má nízké sebevědomí.**

Mýtus spojený s tím, že pokud např. oběť bude chválit, povzbuzovat pachatelovo ego v naději, že dojde k zmírnění či ukončení násilí, ukazuje se, že se situace spíše zhorší. Pachatel se nemusí dostat k bodu, kdy bude naprosto spokojen. Spíše své požadavky stupňuje.

- **Neumí komunikovat a řešit konflikty.**

Také mýtus. Spíše se ukazuje, že pachatelé nejsou ochotni komunikovat a řešit konflikt, než že by tohoto nebyli schopni. Dokáží bezproblémově komunikovat, řešit konflikty v zaměstnání, u lékaře, s přáteli, a to bez jakéhokoli násilí. S partnery toho ale ochotni nejsou.

Příčiny násilí nám mohou pomoci určit, co mohlo ovlivnit osobnost pachatele, ale i proč se oběť v některých případech rozhodne zůstat ve vztahu s pachatelem. Mýty jsou spojeny s předsudky a s myšlením společnosti.

3 Pachatelé násilí, legislativa a institucionální pomoc

V této části bakalářské práce se zabývám vztahem mezi pachatelem a obětí, klasifikacemi a různými styly pachatelů, které jsou významné i pro předvídání násilného vztahu. Také zde popisují místa institucionální pomoci, formy práce a možné programy pro násilníky.

3.1 Vztah pachatele a oběti

Vztah mezi dvěma lidmi může být naplněn porozuměním, jistotou, radostí a láskou a podobně. V případě násilného vztahu hovoříme o zvláštním druhu lásky, která se může projevat kontrolou, ponižováním. Je zde jiná vůle starání se o druhé, která se váže spíše k pocitu druhého vlastnit, než mu porozumět a poskytnout jistotu. Upřímnost a otevřenost ze vztahu postupně mizí a převládá pocit strachu ze strany oběti. Pachatel většinou začíná měnit vztah v násilný poté, co se jeví jako stabilnější.

Lundy Bancroft²⁹ uvádí, že začátek vztahu s násilným mužem je ráj, ale ne vždy je to pachatel, který do vztahu chce vstoupit, a který se snaží být okouzující, aby ženu, budoucí oběť, získal. V některých případech je to žena, která se domnívá, že muž, kterého potkala, je ten pravý a snaží se ho získat. Partnerky (oběti) jeho klientů (pachatelů) popisovaly začátek vztahu jako něco krásného, s čím se mohly chlubit okolí. Poté, co se vztah začal měnit, si raději nechaly líbit špatné zacházení, než aby se svěřily okolí a řekly pravdu. Oběť spíše začne přemýšlet, co udělala špatně a hledá důvody jeho chování v sobě.

Některý pachatel může na začátku vztahu také cítit, že našel tu pravou, která bude plnit jeho přání, bude tam pro něj a bude ho obdivovat. Časem nad ní začíná získávat kontrolu, moc, a to násilím. Někteří mohou manipulovat ženami hned od začátku. Násilí začnou uplatňovat poté, co zjistí, že žena sebou manipulovat nenechá.

Dále zde autor také popisuje, jakých signálů by si mohla žena ve vztahu všimnout, a které se v násilném vztahu mohou objevit. Pachatel **hovoří o bývalých partnerech nezdvořile**, vidí sebe jako oběť. Nebojí se říci, že ho jeho bývalá partnerka obvinila z násilí, či že mu žádné ženy předtím tak nerozuměly jako ona teď. Někteří muži mohou hovořit o bývalých partnerech v superlativech a vy, nová partnerka, se s nimi v jeho očích nemůžete srovnávat. Žena by měla sledovat, zda-li muž vidí i svou zodpovědnost za to, že předchozí vztah skončil. Pokud ne, je zde nebezpečí, že časem bude vinit ženu z toho, co se děje v jejich vztahu. Pachatel

²⁹ BANCROFT, Lundy. *Why does he do that? Inside the minds of angry and controlling men*. Berkley Books. Ltd. USA, 2002, s 109-135.

je velkorysý u věcí, o které žena nestojí, snaží si ji zavázat. Neakceptuje slovo ne. **Kontroluje ji**, vyjadřuje se negativně o jejím okolí, dává rady, jak by se měla oblékat, jak by měla žít. On je ten, kdo vše dělá, kupuje atd. Dalším znakem je **vlastnictví**. Několikrát za den jí volá, chce vědět, kde se nachází, chce, aby trávila večery jen s ním. Pokud se mu **něco nedaří**, je to její chyba, nikdy ne jeho. **Silný egocentrismus, závislost na drogách, alkoholu** může být dalším znakem. Ženy by měly být i opatrné, pokud chce muž hned **uzavírat manželství, plánuje jejich budoucnost**. Pokud chce žena ve vztahu zvolnit, ale on to neakceptuje, může to negativně ovlivnit další vývoj vztahu. Muž ve vztahu aplikuje **dvojí standard**. Tímto je myšleno, že on může mít jiný vztah, vy ne, on může zvýšit hlas, vy ne atd. **Zastrašuje**, hází věcmi kolem sebe, blokuje jí cestu, pokud chce odejít.

Muž - pachatel je pro ženu na začátku vztahu vždy okouzující. Může, ale i nemusí mít od začátku úmysl s ní manipulovat. Jeho cílem je vždy nad ženou získat kontrolu a moc. Ví, co činí, je za to zodpovědný, ale možná neví, proč. Z tohoto důvodu je asi na práci s pachatelem nejtěžší přijetí této zodpovědnosti. V této části práce se také věnuji signálům, kterých by si oběť mohla všimnout jak před vstupem do vztahu, tak i během něj.

Násilný vztah je spojen i s **omluvami**, a to ze strany pachatele směrem k oběti. Omluvy jsou většinou myšleny opravdově, nicméně, pachatelé mají na mysli většinou ve stejné chvíli protikladné přístupy a přesvědčení. Například vědí, že ženu nesmí uhdít, na druhou stranu ale věří, že v některých chvílích nemají jinou možnost, než ji uhdít. Nedoporučuje se, aby oběť zůstávala v násilném vztahu, ve kterém se objeví signály násilí nebo se zde již násilí vyskytuje. I když pro oběť může být velice těžké pachatele opustit, neměla by jen čekat na to, co se bude dál dít. Oběť by také neměla doufat, že pokud budou mít spolu dítě, tak se změní. Dítě násilné chování nezmění. S narozením dítěte spíše vznikají další stresové situace a pro oběť bude daleko těžší přebrat aktivitu a partnera opustit.³⁰

Dále Lundy Bancroft uvádí,³¹ že pachatel málokdy změní své násilné chování, pokud k tomu není dotlačen například obětí nebo obavami ze soudního řízení, kdy by mohlo dojít k jeho odsouzení k výkonu trestu. V jiném případě pachatelé většinou nevidí důvod, proč by se měli vzdát výsad, které jim z násilného vztahu plynou. Pokud vstupují dobrovolně do programu, nezůstávají v nich déle než pár týdnů, neboť zde není nikdo, kdo by je dotlačil

³⁰ BANCROFT, Lundy. *Why does he do that? Inside the minds of angry and controlling men*. Berkley Books. Ltd. USA, 2002, s 131-135.

³¹ BANCROFT, Lundy. *Why does he do that? Inside the minds of angry and controlling men*. Berkley Books. Ltd. USA, 2002, s 360.

ke změně. Déle mohou zůstat v případě, že najdou poradce či terapeuta, se kterým mohou manipulovat.

3.2 Klasifikace (typologie), styly násilných pachatelů

Dle Ludmily Čírtkové³² je kvalitní přehled klasifikace (typologií) důležitou součástí praxe, neboť by na jejím základě umožnil předvídaní vývoje násilného vztahu, což znamená, že se můžeme dozvědět, kdo je to násilník, jaká je jeho motivace k násilí. S tím také souvisí možnosti práce s násilníky a následné terapie.

Klasifikace (typologie)

Níže definované klasifikace jsou spojeny s **psychologickým přístupem**³³ (povahové zvláštnosti, poruchy osobnosti). Tento přístup posuzuje tři kritéria:

- Závažnost a povaha partnerského násilí.
- Obecnost nebo specifická násilí.
- Přítomnost či nepřítomnost poruch osobnosti.

D. G. Dutton in Ludmila Čírtková³⁴ rozlišuje poruchy osobnosti a chování buď u všech sociálních vztahů, nebo u důvěrných, intimních vztahů. Ve spojitosti s důvěrnými, intimními vztahy používá termín **abúzivní osobnost**, typ domácího násilníka považovaného za nejzávažnější a rizikový, který vykazuje následující znaky:

- Zuřivost spojenou se studem.
- Tendenci svalovat vinu na oběť.
- Úzkostná vazba spojená s neochotou ukončit vztah.
- Výbuchy zuřivé agrese spojené s cyklem domácího násilí.

³² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, s 36.

³³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, s 37.

³⁴ DUTTON, D. G., in ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, s 37-38.

John M. Gottman in Ludmila Čírtková³⁵ zmiňuje dvojí typologii pachatelů, kteří se částečně vymykají oblasti poruch osobnosti. Nicméně i zde se projevují povahové zvláštnosti pachatelů:

- **Instrumentální** – jedná se o typ antisociální, sociálně sadistický se sklony k agresivnímu jednání na veřejnosti i v soukromí.
- **Impulzivní** – Jedná se o typ impulzivní, špatně kontrolující emoce s úzkostnou vazbou na partnerku. Spíše pasivní v jiných sociálních vazbách.

Typologie Amy Holtwortht-Munroe in Ludmila Čírtková³⁶ vychází z psychologické teorie osobnosti. Zaměřuje se na psychologický profil násilníka. Definuje dva druhy faktorů.

- **Faktory distanční** – zde patří genetické vlivy, zkušenosti z dětství a ze skupin vrstevníků.
- **Faktory proximální** – jedná se o vazby k druhým osobám, o sociální dovednosti a impulzivitě, postoje k ženám, k násilí.

Klasifikace, která je nejčastěji využívána v praxi,³⁷ a která umožňuje orientační posouzení násilníka, zahrnuje tyto varianty:

- Osoba dvojí tváře bez výrazných příznaků psychopatologie (násilné chování se objevuje v partnerském vztahu).
- Obecně násilnou osobu (násilné chování se objevuje i mimo partnerský vztah).
- Násilníka, u kterého dominují problémy závislosti (drogy, alkoholismus aj.).
- Násilníka s psychickou zátěží (spojeno s poruchou osobnosti).

V současné době neexistuje jedna klasifikace pachatelů. Domnívám se, že jedním z důvodů může být různorodost osobnosti pachatelů, a také to, že zájem o pachatele domácího násilí se dostal do popředí až v posledních letech.

³⁵ GOTTMAN, John M., in ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, s 38.

³⁶ HOLTZWORTH-MUNROE, A., in ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, s 39.

³⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, s 39-40.

Styly násilí využívaných pachateli

Propojení taktiky a přístupů, frekvence (cyklus násilí), prezentace pachatele ve společnosti se liší. Lundy Bancroft³⁸ popisuje **deset stylů násilí**, které mohou pachatelé využívat při aplikaci násilí.

Těchto deset stylů nazval následovně:

1. Pan vyžadující
2. Pan správný
3. Psychický tyran
4. Výcvikový instruktor
5. Pan citlivý
6. Hráč
7. Rambo
8. Oběť
9. Terorista
10. Psychicky nemocný nebo závislý násilník

Pan vyžadující

Pachatel

- Vyžaduje být středem pozornosti, je egocentrický.
- Vše se musí točit kolem jeho potřeb a požadavků. Je zde nepoměr mezi tím, co pachatel vyžaduje a co je ochoten sám udělat.
- Nevnímá každodenní rituály jako jeho závazky. On má potřeby, ale ona zodpovědnost.
- Neudělá nic, co by sám udělat nechtěl. Bude vděčný, ochotný, milující v případě, že se chce ukázat v dobrém světle, či chce něco získat.
- Opakuje dokola, co sám pro oběť vykonal např. před mnoha lety, a neustále očekává vděčnost oběti. To, co vykonává oběť, považuje za samozřejmost.
- Pokud dochází ke konfliktu s obětí, oběť je sama nazvána egocentrickou, zajímající se a starající se jen o sebe.
- Neschopnost oběti a to, co on pro oběť činí, popisuje i mimo soukromí.

³⁸ BANCROFT, Lundy. *Why does he do that? Inside the minds of angry and controlling men*. Berkley Books. Ltd. USA, 2002, s 76-105.

- Pokud jsou jeho požadavky plněny, nejeví se velice kontrolujícím pachatelem jako u ostatních stylů (např. dovolí oběti mít své zaměstnání, přátele atd.). Pokud ale nedostane, co chce, uchyluje se k násilí.

Oběť

- Cítí, že cokoli udělá, není dost dobré, či je uděláno špatně.

Pan správný

Pachatel

- Vždy má pravdu a nepřipouští jiný názor. Chová se tak, že svým chováním chrání oběť před její vlastní hloupostí. Překrucuje její názory. On je ten, kdo je oprávněn ve vztahu přemýšlet.
- Je autoritativní osobností, která musí dostat vše, co žádá.
- Pokud oběť s pachatelem nesouhlasí, vnímá ji jako tu, která s ním špatně zachází.
- Pokud se oběť nechová dle jeho přání, začne aplikovat různé formy násilí od nadávek, přes zákaz kontaktu s lidmi, až k fyzickému násilí.

Oběť

- Je zesměšňována.
- Nesmí mít vlastní názor. Postupem času oběť pochybuje o správnosti svých názorů, a tím umožňuje pachateli větší kontrolu.

Psychický tyran

Pachatel

- Zaměřuje se na psychickou formu násilí, při níž využívá agresivní taktiku, vysmívá se.
- Je sarkastický, velice klidný, bez projevu agrese, hněvu. Tímto specifickým způsobem chování si získává okolí, ale i své děti na svou stranu. Je pokládán za obyčejného, rozumného člověka. Oběť za někoho, kdo na jeho milá slova, špatně reaguje.
- Překrucuje názory oběti.
- Účastní se terapií krátkou dobu. Déle zůstává jen v případě, že je tato terapie nařízena soudem. Důvodem je neschopnost tolerovat, že terapeut prohlédl jeho taktiky.

Oběť

- Může reagovat různými způsoby - cítit se podřadně, hloupě, frustrovaně, rozčileně. Pokud dojde ke konfliktu s pachatelem, může plakat a jiné.
- Neví, jak se svěřit známým, co se děje, jak situaci popsat.

- Pokud oběť pachatele opustí, odejde ze vztahu, časem u ní může dojít k projevům hněvu (začíná si uvědomovat, jaké formě násilí byla vystavena).

Výcvikový instruktor

Pachatel

- Velice kontrolující, žárlivý, přivádí formy násilí k extrémům.
- Kritizuje; říká oběti, co smí a co nesmí; kontroluje její přátele a jak tráví volný čas.
- Může mít psychické problémy.
- Využívá všech forem násilí včetně fyzických, a to ve velkém měřítku.

Oběť

- Cítí se traumatizována, znehodnocena, izolována.
- Je jí znemožněno hledat pomoc u druhých z důvodu neustálých kontrol ze strany pachatele. V případě, že se např. dovolá na Linku bezpečí, stále uvažuje o tom, co se stane, pokud jej opustí, včetně toho, že může přijít o svůj život.

Pan citlivý

Pachatel

- Využívá emocí, krásných slov, je přesvědčivý.
- Sdílí s lidmi své nejistoty, ale nestojí o to, aby se mu oběť svěřovala, jak se cítí, co ji trápí.
- Chce být litován a často se staví do role oběti.
- Je to muž, o kterém ženy sní.
- Pokud se mu něco nedaří, tíhne k obviňování oběti.
- Využívá hlavně psychické formy násilí.

Oběť

- Většinou viní sama sebe z toho, že je s ní špatně zacházeno.

Hráč

Pachatel

- Je nezodpovědným, bezohledným a často využívajícím psychické násilí. Ženu vidí spíš jako hračku, se kterou si může hrát.
- Jeví se zamilovaným, milým, aby oběť cítila, jaké má štěstí, že má zrovna jeho a on si ji vybral. Na jednu stranu chce, aby se tato žena cítila jako ta jediná, na druhou ji nechává v nejistotě tím, že často flirtuje s jinými ženami.
- Rád se svěřuje s tím, jak s ním jiné ženy špatně zacházely.

Oběť

- Zaměřuje se převážně na své raněné city, a tím si ani často neuvědomí, že se stala obětí násilí.
- Každou ženu, kterou on osloví, vnímá jako nebezpečí.

Rambo

Pachatel

- Agresivita, zastrašování, touha po stereotypu se u něj projevuje nejen v partnerském vztahu.
- Nemá rád slabost, křehkost či nerozhodnost druhých.
- Ženu vidí spíše jako někoho, kdo potřebuje jeho ochranu, ale koho si on neváží.

Oběť

- Ze začátku se cítí v bezpečí, ochraňována, proto jsou nejvíce ohroženy vztahem s tímto pachatelem ženy pocházející z násilného prostředí či opouštějící násilný vztah.

Terorista

Pachatel

- Nejzávažnější typ, velice kontrolující, vyžadující, sadistický. Věří, že život oběti je v jeho rukou. V některých případech se jedná o pachatele, který byl sám v dětství obětí násilí.
- Využívá psychického násilí, vyhrožuje smrtí a je schopen se chovat tak, že oběť tomuto věří.
- Pokud jej oběť opustí, může se změnit v nebezpečného stalkera, vyhrožující oběti i jejich dětem.

Oběť

- Má strach o svůj život. Pokud se rozhodne pachatele opustit, je velice důležité pracovat s odborníky na bezpečném plánu útěku.
- Měla by mít kolem sebe rodinu, přátele, kteří jí mohou poskytnout pomoc a podporu.

Psychicky nemocný nebo závislý pachatel

Pachatel

- Psychické a závislostní problémy či nepravidelné brání léků mohou zvýšit intenzitu fyzického násilí (paranoia, deprese, halucinace a jiné).
- Pod tento styl mohou být zahrnuty narcistické či antisociální osobnosti.

Oběť

- Může být uvedena v omyl. Pachatel předstírá, že je psychicky nemocný a tímto se vyhýbá odpovědnosti za své činy.

Z výše uvedených stylů je zřejmé, že každý pachatel má svůj styl, techniku, jak nad obětí získat převahu a dosáhnout toho, čeho chce.

3.3 Legislativní ukotvení problematiky

Postih násilí mezi partnery a jeho trestnost je popisována v zákonech. Je to způsob, jak dát najevo, že násilí nemůže být tolerováno. V této subkapitole uvádím zákony a paragrafy, které chrání oběť a postihují pachatele. Nicméně považuji za důležité říci, že jednání pachatele zasahuje nejen oběť, ale i jejich děti a má celospolečenský dopad.

Občanské sdružení Rosa³⁹ na svých webových stránkách uvádí, že především **Ústava č. 1/1993 Sb.**⁴⁰ a **Listina základních práv a svobod č. 2/1993 Sb.**,⁴¹ dále například **Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích**⁴² ochraňuje oběť před různými formami násilí.

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.⁴³ Dle §76b tohoto zákona může předseda senátu předběžným opatřením uložit účastníku, proti kterému návrh směřuje, zejména aby dočasně opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nebo do něj nevstupoval. Také aby se zdržel setkávání s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním.

Dle **Zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky**⁴⁴ je policie oprávněna vykázat násilnou osobu ihned po zjištění skutečnosti, že se jedná o domácí násilí.

³⁹ Legislativa v R. O.s. Rosa [online]. © 2014 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/legislativa-v-cr/>

⁴⁰ ČESKO: : 1/1993 Sb., Ústava České republiky. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/1-1993-sb-ustava-ceske-republiky/>

⁴¹ ČESKO: 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/2-1993-sb-listina-zakladnich-prav-a-svobod/>

⁴² ČESKO: Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/200-1990-sb-o-prestupcich/>

⁴³ ČESKO: Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/135-2006-sb-kterym-se-meni-nektere-zakony-v-oblasti-ochrany-pred-domacim-nasilim/>

⁴⁴ ČESKO: Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/273-2008-sb-o-policii-ceske-republiky/>

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník⁴⁵ také nově řeší domácí násilí. Jedná se o Oddíl 2: Manželské majetkové právo, paragrafy §751, §752, §753 - Zvláštní ustanovení proti domácímu násilí.

Dále **Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník**,⁴⁶ který obsahuje tyto paragrafy:

- § 175 Vydírání.
- §199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí.
- § 197a Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, který se týká vyhrožování.
- § 215a Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě.
- § 231 Omezování osobní svobody.
- § 354 Nebezpečné pronásledování – postihuje stalking.

Paragrafů, které mohou postihovat jednání pachatele násilí je v Trestním zákoníku více. Výše popsané jsou považovány při trestním stíhání pachatele za nejdůležitější.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách,⁴⁷ kterým se poskytuje základní i odborné poradenství pachatelům.

Ráda bych zmínila i **Zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí**.⁴⁸ Děti jsou často vystaveny násilí nebo jsou jeho očitými svědky. Tyto situace mají negativní vliv na vývoj dítěte. Součástí této práce je také rozhovor se sociálním pracovníkem, který v jedné z otázek popisuje, jak s dítětem, které je vystaveno násilí, pracuje.

3.4 Institucionální pomoc, práce s pachateli a programy pro násilné osoby

V této části se zabývám institucemi, které pracují s pachateli domácího a partnerského násilí, a také tím, jaké formy práce využívají. Zmiňuji zde i programy pro násilné osoby. **Seznam institucí**, které v současné době nabízí pomoc pachatelům a jsou vyvěšeny na stránkách Ministerstva vnitra České republiky.⁴⁹ Tyto instituce uvádím je níže. Tento odkaz jsem našla

⁴⁵ ČESKO: Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <http://www.uplnzneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

⁴⁶ ČESKO: Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <http://www.uplnzneni.cz/zakon/40-2009-sb-trestni-zakonik/>

⁴⁷ ČESKO: Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <http://www.uplnzneni.cz/zakon/108-2006-sb-o-socialnich-sluzbach/>

⁴⁸ ČESKO: Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <http://www.uplnzneni.cz/zakon/359-1999-sb-o-socialne-pravni-ochrane-deti/>

⁴⁹ Organizace poskytující podpůrné a další služby osobám vykázaným nebo osobám, kterým hrozilo vykázaní: Ministerstvo vnitra České republiky. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. © 2015 [cit. 2015-03-23].

na stránkách občanského sdružení Persefona.⁵⁰ Dále je možné najít místa institucionální pomoci na stránkách Bílá stužka Česká republika, muži proti násilí.⁵¹ V případě, že je oběť klientkou Intervenčního centra a chtěla by získat kontakt, kde by mohla být poskytnuta pomoc i pachateli, tyto centra mohou poskytnout informace, kam se obrátit v případě potřeby. Pachatelé jsou většinou odkázáni na psychology nebo do rodinných poraden. Účastnit se terapií v institucích, které mají programy pro pachatele, nemusí být realistické ať už z dopravních, finančních či pracovních důvodů.

Stránky Ministerstva vnitra České republiky

Praha a Středočeský kraj

Diakonie ČCE – Středisko křesťanské pomoci v Praze - „Program pro násilné osoby, pachatele domácího násilí a osoby, které jsou agresivní ve vztazích“

Tel: 222 514 040, 777 734 173

E-mail: agresevevztazich@diakoniecce.cz

Web: www.soscentrum.cz

Centrum sociálních služeb Praha

VIOLA – informační a poradenské centrum pro muže a ženy, kteří mají konfliktní vztahy se svými blízkými

Tel: 773 666 784 (pondělí až pátek 10:00 – 14:00)

Tel: 222 580 784 - Nonstop Linka důvěry

E-mail: viola@csspraha.cz

Web: www.csspraha.cz

Psychoterapeutické centrum Gaudia

Tel: 242 87 327, 773 993 036

E-mail: info@gaudia.cz

Web: www.gaudia.cz

Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/organizace-poskytujici-podpurne-a-dalsi-sluzby-osobam-vykazanym-nebo-osobam-kterym-hrozilo-vykazani.aspx>

⁵⁰ Pracovní Setkání Pomoc obětem domácího násilí a znásilnění. *Persefona o. s.* [online]. © 2008 - 2014 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/pracovniSetkani.php>

⁵¹ Jak zvládat agresi?: Muži proti násilí na ženách a dětech. Muži proti násilí na ženách a dětech: Bílá stužka [online]. © 2015 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: <http://www.muziprotinasili.cz/poradna/jak-zvladat-agresi/>

Královéhradecký kraj

ADRA – Psychoterapeutické centrum, Hradec Králové

„Práce s agresí,, („Program sociální inkluze A-G“)

Tel: 606 824 104, 495 262 214 (pondělí až pátek 9:00-16:00)

E-mail: pyramidahk@adra.cz

Web: www.adra.cz

Pardubický kraj

Centrum J.J. Pestalozziho, o. p. s.

Tel: 469 623 899

E-mail: kc@pestalozzi.cz

Web: www.pestalozzi.cz

Moravskoslezský kraj

Centrum nové naděje

„Prevence partnerského násilí“

Tel: 558 439 823

E-mail: cnn.lucie@atlas.cz

Web: www.cnnfm.cz

Centrum sociálních služeb Ostrava, Krizové centrum pro děti a rodinu

„Program zaměřený na zvládání agrese ve vztazích a v rodině“

Tel: 596 123 555, 739 424 175

E-mail: kc@css-ostrava.cz

Web: www.css-ostrava.cz

Jihomoravský kraj

Persefona, o. s.

Realizováno v rámci projektu „Bezpečné soužití – terapie pachatelů domácího násilí – nová výzva“. Persefona, o. s. zprostředkovává možnost bezplatných terapií všem zájemcům starším 18 let, kteří mají potíže se zvládáním vlastní agrese ve vztazích. Terapie probíhají na území města Brna. Od roku 2015 je podpořen grantem nový projekt „Komplexní pomoc obětem domácího a sexuálního násilí a jejich blízkým“.

Tel: 545 245 996, 737 834 345

E-mail: bezpecnesouziti@persefona.cz

Web: www.persefona.cz

Další služby

Policie České republiky

Tel: 974 834 788 - nonstop linka

E-mail: pomoc.ski@mvr.cz

Stránky Bílá stužka Česká republika, muži proti násilí

Praha a Středočeský kraj

Bílá stužka - muži proti násilí na ženách a dětech

Anonymní internetové poradenství a další kontakty: www.muziprotinasili.cz/poradna

e-mail: info@muziprotinasili.cz

Facebook: www.facebook.com/bilastuzka

SOS centrum Diakonie Praha

e-mail: vztahy@diakonie.cz

tel.: 222 514 040, 777 734 173

www.soscentrum.cz/stop-nasili-ve-vztazich

Informační a poradenské centrum VIOLA Centra sociálních služeb Praha

e-mail: viola@csspraha.cz

tel.: 222 580 697, 773 666 784

www.csspraha.cz/poradna-viola

Jihočeský kraj

Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy České Budějovice

e-mail: spramv@gmail.com

tel.: 387 438 703

www.rodinnaporadnacb.cz

Královéhradecký kraj

Adra Hradec Králové

e-mail: pyramidahk@adra.cz

tel.: 495 262 214, 606 824 104

www.adrahradeckralove.cz

Moravskoslezský kraj

Rodinná poradna Centra sociálních služeb Ostrava

e-mail: poradnaostrava@css-ostrava.cz

tel.: 599 455 120, 605 292 252

www.css-ostrava.cz/poradna

KERIT Havířov – Poradna pro zvládání násilí

e-mail: stopnasili@slezskadiakonie.cz

tel.: 734 862 309

www.slezskadiakonie.cz

Centrum nové naděje Frýdek-Místek

e-mail: centrumprorodinu@cnnfm.cz

tel.: 558 439 823, 773 173 604

www.cnnfm.cz

Práce s pachateli a programy pro násilné osoby

Práci s pachateli⁵² lze rozdělit **do tří fází**: vstup do programu, léčba a výstup. Při vstupu do programu se vyhodnocuje vhodnost pachatele, zajišťuje se koordinace s dalšími institucemi a spolupráce s obětí, plánuje se terapie, bezpečí oběti, vyplňuje se a vede základní dokumentace. Ve fázi léčby jde o soustavnou práci s pachatelem, vyhodnocování změn, události, které se dějí během léčby. Důležitou součástí léčby je i motivace pachatele. Motivační fáze se prodlužuje dle toho, jak závažné je jeho násilné chování. Navození motivace je také důležité u těch, kteří se k léčbě nehlásí dobrovolně, ale jsou zde posláni například PMS (Probační a mediační služba). Cílem léčby je zamezit násilí a vést k respektu partnerky v partnerském vztahu. Ve stejnou dobu jako s pachatelem, se pracuje i s obětí. Výstup je spojen s vyhodnocováním změn, které během léčby u pachatele nastaly. V rámci hodnocení pokroku je nutné aplikovat kromě klinického pohovoru i dotazníky, aby se změny u pachatele mohly vyhodnotit objektivně. Průběžné vyhodnocování dokumentace umožňuje poznat, zda dosahujeme stanovených cílů v programu a umožňuje objektivně hodnotit pokrok mezi vstupem a výstupem. Webový odkaz, ze kterého

⁵² Documentation Aspects: WWP – Práce s pachateli domácího násilí v Evropě – projekt Daphne II 2006 - 2008. Home: WWP-EN European Network for the Work with Perpetrators with Perpetrators of Domestic Violence [online]. [2006-2008] [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/WWP_Network/redakteure/2006_-_2012/documentation/wwp_documentation_aspects_cz_2008_vers_1_1.pdf

jsem čerpala informace, je umístěn na webových stránkách SOS Diakonie,⁵³ která pracuje s pachateli partnerského násilí již mnoho let.

Formy psychoterapeutické práce:⁵⁴

Individuální terapie (asi 1x za týden) vede ke zjištění příčin násilného chování a nalezení způsobu, jak se zjištěnou příčinou chování pracovat konstruktivně. **Párová terapie** (1x za měsíc) vede ke vzájemnému pochopení partnerů, komunikaci, schopnosti řešit partnerské problémy, předcházet konfliktům. Při párové terapii se rozebírá historie vztahu. **Skupinový terapeutický program** (1x týdně, délka 12 měsíců) vede tým ve složení dvou terapeutů - muže a ženy. Cílem je naučit se nenásilně zvládat konflikty, zvýšit sebevědomí pachatelů, vést je k pochopení, proč reagují násilně na určité situace. Využívá se skupinové dynamiky. Důležitý je i výběr klientů, není vhodná například pro patologické pachatele, dále motivace a odhodlání se změnit. **Multicouple terapie** (1x za týden, uzavřená skupina pro 4-5 párů) je skupinová párová terapie pro ty klienty, u kterých se často objevují konflikty, hádky, ponižování.

Programy pro násilné osoby

Při studiu knihy Lundyho Bancrofta jsem se při vypracování této části soustředila především na **změny v osobnosti pachatele rámci programu pro násilné osoby**. Sám autor vidí jako důležitou motivaci do programu pro násilné osoby vstoupit, zůstat v něm a splnit všechny požadavky, aby se dosáhlo změny. Účast v programu může trvat měsíce, ale i roky. U těch, kteří jsou k účasti přinuceni, dotlačeni, ať už obětí či rodinnými příslušníky, kteří se postaví na stranu oběti, nebo tím, že jim hrozí trest odnětí svobody, vidí velkou možnost změny. U těch, kteří se přihlásí dobrovolně, vidí zvýšené riziko, že program za pár měsíců opustí a léčbu nedokončí.

Lundy Bancroft⁵⁵ popisuje kroky ke změně v osobnosti pachatele v několika bodech. Začátek těchto změn je spojen s tím, že pachatel musí uznat svou odpovědnost a připustit si, že to co dělá, je špatné, že násilí je jeho možností volby a omluvit se. S těmito kroky většinou nemá problém. Další krok je spojen s akceptací, že oběť má právo být rozčilená. Pachatel ji musí v klidu vyslechnout. Tento krok je ve skupinových sezeních analyzován, aby pachatelé pochopili, proč je oběť rozčilená. Dále rozebírání taktik, které proti oběti užívá, a uvědomění

⁵³ PREVENCE, INFORMOVANOST, VÝZKUM - DIAKONIE ČCE. O nás - DIAKONIE ČCE [online]. © 2015 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.nasilivevtazich.cz/prectete-si/>

⁵⁴ Stop násilí ve vztazích: Stop násilí ve vztazích. *O nás - DIAKONIE ČCE* [online]. © 2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.nasilivevtazich.cz/o-nas/>

⁵⁵ BANCROFT, Lundy. *Why does he do that? Inside the minds of angry and controlling men*. Berkley Books. Ltd. USA, 2002, s 339-345.

si, že oběť má stejná práva jako pachatel. Důležité je pracovat na nových přístupech, které nahradí ty násilné. Zbývající kroky jsou o změně chování, které směřuje k budoucnosti, k přiznání si, že jeho jednání má následky, že se musí vzdát svých výsad, které kontrolou nad obětí získal. Dále si uvědomit, že na změně musí pracovat, a to dlouhodobě. Posledním krokem je přijetí zodpovědnosti za své jednání nejen z minulosti, ale i směrem k budoucnosti.

Dále Lundy Bancroft⁵⁶ také zmiňuje, že **párové a individuální terapie se nejeví jako vhodné, pokud je v partnerském vztahu násilí**. Párové z toho důvodu, že jsou hlavně o komunikaci a pokud má oběť z partnera strach, chybí zde respekt toho druhého, nebude to komunikace vedoucí k pozitivnímu výsledku. V individuálních terapiích vidí ten problém, že pokud se pachatel dostaví do programu pro násilníky až poté, co některou individuální terapii absolvoval, složitěji se s nimi může pracovat, neboť jsou více manipulativní, povýšení, očekávají ocenění za to, že jsou schopni se svěřit, ale odpovědnost za své jednání nepřebírají. Jako nejvýhodnější pro práci s pachatelem partnerského násilí popisuje **programy pro násilné osoby**. Zde by pachatelé měli projít **čtyřmi základními fázemi** a to:

1. Násilné chování má nějaké následky (např. je opustí partnerka - oběť).
2. Vzdělávání (předat jim informace o násilí).
3. Konfrontace (konfrontovat je s jejich taktikou).
4. Nést zodpovědnost za své jednání.

Dále autor popisuje **rozdíly** mezi individuální terapií a vysoce kvalitním programem pro násilné osoby takto:

- **Individuální terapie** – zaměřuje se na jeho pocity, podporu, empatii. Existuje zde pár pravidel, která se během terapie dodržují. Jen v některých případech terapie směřuje ke zjištění hlavních příčin násilného jednání, jako je sobectví, obviňování oběti a kontrola oběti. Většinou se s obětí nehovoří.
- **Program pro násilné osoby** - zaměřuje se na jeho myšlení, pocity směrem k partnerovi, dětem. Musí dodržovat pravidla jako je ukončení násilného jednání, musí na sobě pracovat, jinak je z programu vyloučen. Řeší se všechny příčiny, které k násilí vedou. Dochází k terapii spojené se vzděláváním a konfrontaci jeho násilných přístupů a výmluv. Instrukce vždy kontaktuje oběť.

⁵⁶ BANCROFT, Lundy. *Why does he do that? Inside the minds of angry and controlling men*. Berkley Books. Ltd. USA, 2002, s 351-356.

U **terapeutů**, kteří pracují s pachatelem násilí je, důležitá trpělivost, schopnost najít způsob, jak je vzdělávat, odhalit situace, které směřují k manipulaci terapeuta. Vhodná je také výměna informací se zkušenějšími terapeuty pracujícími v oblasti násilí.⁵⁷

Také bych ráda zmínila **Everyman project**,⁵⁸ což je organizace, která nabízí pomoc násilným osobám, ale také těm, kteří jsou násilím dotčeni. V této organizaci dříve působil jako terapeut Luke Daniels, z jehož knihy jsem čerpala některé informace. Jedná se o poradenský program v délce sedmi měsíců, který směřuje ke změně násilného chování u pachatele. Pokud je pachatel vyhodnocen jako vhodný pro tento program, potom po dobu třinácti týdnů navštěvuje individuální setkání s terapeutem, a pak dalších šestnáct týdnů skupinová sezení. Za návštěvu programu si pachatel platí, ale výše platby se liší dle jeho příjmu. Nicméně je zde určena minimální a maximální výše platby. Na stránkách organizace jsou také nabízeny svépomocné strategie, pokud pachatel cítí, že by se mohl dopustit násilí.

Pro tuto práci jsem také využila webových stránek **DVIP - Domestic Violence Intervention Project**,⁵⁹ tedy projektu, který intervnuje proti domácímu násilí. Cílem je zastavit násilí, snížit jeho výskyt a opakovanost komplexní pomocí. Pracuje se tedy s pachatelem, s obětí i jejich dětmi. Do tohoto programu se může přihlásit kdokoli, kdo chce ukončit své násilné chování. A to buď telefonicky (iniciativa je na straně pachatele), nebo mohou být odesláni některou ze sociálních služeb či soudem. Při osobním setkání se probírají možné změny v chování ze strany pachatele. Pokud jsou v souladu s programem zmíněném výše, organizace kontaktuje partnery či ex-partnery, aby jim nabídly pomoc. Následuje asi 26 týdenních skupinových sezení, kde se pracuje na ukončení násilného a kontrolujícího chování, na dovednostech, které mají pomoci zlepšit partnerský vztah, a také na rodičovských dovednostech. Individuální sezení mohou být zahájeny jen v případě, že se pachatel nemůže účastnit skupinových sezení a organizace má lidské zdroje, aby tyto individuální sezení mohla pokrýt. Platba je závislá na příjmu pachatele. Pokud jsou odesláni sociální službou, pak tato služba pokrývá platbu. Zdarma jsou tyto sezení v případě, že má organizace uzavřenu smlouvu například s „borough“,⁶⁰ kde má pachatel pobyt.

⁵⁷ BANCROFT, Lundy. *Why does he do that? Inside the minds of angry and controlling men*. Berkley Books. Ltd. USA, 2002, s 359.

⁵⁸ Everyman Project London: domestic violence perpetrator programme. *Everyman Project London - anger management and domestic violence perpetrator programme* [online]. [23 březen 2015] [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.everymanproject.co.uk/cont4.html>

⁵⁹ Men's services. *About us: Domestic Violence Intervention Project* [online]. ©2011 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.dvip.org/mens-services.htm>

⁶⁰ Lze přeložit jako samosprávný městský obvod.

Práci s pachateli rozdělují do tří složek:

- **Expertní ohodnocení rizika** – pomocí rozhovoru s pachatelem se zjišťuje, jaké riziko představuje, jaká je jeho minulost, současnost, návyky, jeho názor na násilí, také jakému násilí je vystavena primární rodina.
- **Intervenční program pro pachatele** – jedná se o práci s pachateli v rámci skupinových sezení, kdy se využívají různé poznávací, terapeutické a vzdělávací přístupy. Cílem je změnit pachatelovo chování a přístup k násilí.
- **Služba, která je součástí programu a podporuje ženy (oběti)** - pracuje se jak se současnými, tak bývalými partnerkami, aby se zvýšila jejich pohoda, odolnost. Jejich pohled je také důležitý v posuzování změny pachatele a pomáhají při přijímání odpovědnosti pachatele.

Pokud se v partnerském vztahu nevyskytuje násilí, myslím si, že vhodnou formou práce může být mediace, párové terapie, návštěvy rodinné poradny a jiné. Pokud se ve vztahu násilí vyskytuje, správnou volbou, dle mého názoru, je skupinová terapie pod vedením vyškolených terapeutů. Při práci s pachateli partnerského násilí je důležitá jejich motivace a účast v programu pro násilné osoby, dále uvědomit si, že on je ten, kdo se rozhodl pro násilnou formu chování a vést jej k převzetí odpovědnosti. Jako motivační prvek dokončit program se jeví i platba na účasti v těchto programech ze strany pachatelů. Tato by ale měla odpovídat finanční situaci pachatele.

Jak bylo zmíněno výše, existují instituce, které nabízejí komplexní pomoc - tedy jak pachateli, oběti, tak jejich blízkým.

4 Ilustrativní šetření

4.1 Rozhovory na téma násilných osob

Pro níže vedené rozhovory jsem oslovila pracovníka sociální-právní ochrany dětí Městského úřadu Rosice u Brna, pana Mgr. Dominika Petra, a dále dva státní zaměstnance, které nemohu jmenovat, ani zmínit jejich pracoviště. Pro dokreslení dané tematiky je součástí přílohy rozhovor s psychologkou a zástupkyní občanského sdružení Persefona. Otázky k rozhovoru jsem zaslala e-mailem a všichni mi na tyto otázky e-mailem také odpověděli.

Rozhovor 1.

Na otázky uvedené níže odpovídal Mgr. Dominik Petr. S Mgr. Petrem jsem se poznala během své odborné praxe na sociálním odboru Městském úřadu Rosice u Brna.

1. Jak dlouho pracujete na pozici sociálního pracovníka u orgánu sociálně-právní ochrany dětí?

Sociálně-právní ochranou dětí se zabývám 9 let. Téměř celou tuto dobu jsem byl vyčleněn na ty závažnější případy, kterými je trestná činnost na dětech a případy “domácího násilí”. Dvanáct let jsem pracoval také u Policie České republiky (dále PČR). Několik let jsem se jako policejní komisař zabýval také otázkou tzv. “domácího násilí” a závažnými násilnými trestnými činy na dětech. Dá se tedy říct, že se společenskými problémy zabývám přes 20 let.

2. Setkáváte se s násilnou osobou ve vztazích při své práci?

Samozřejmě, že setkávám. V době, kdy jsem pracoval u PČR, bylo mým úkolem násilnou osobu odhalit a usvědčit z protiprávního jednání tak, aby mohla nést důsledky svého jednání a byla náležitě potrestána. Byla to tedy represe. V dřívější době byla situace o to složitější, že třeba neexistoval institut vykázání, tehdejší trestní zákon neznal trestný čin (dnes zločin), jehož skutková podstata je dnes známa zkráceně jako “domácí násilí”. Většinou se protiprávní jednání pachatele muselo hodnotit jako trestný čin “násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci”, kde byla velmi nízká trestní sazba, nebo bylo jednání pachatele řešeno v rámci trestného činu ublížení na zdraví. Nebyl zde řešen příliš dopad na psychiku oběti. Velkým problémem bylo také to, že “týrané ženy” často mohly brát svá oznámení zpět. Často to také dělaly, ať již ze strachu z pachatele, nebo lítosti k němu a víře, že se polepší a už se tak nebude chovat. V tomto ohledu je také velké plus aktuální právní úpravy, kdy oznámení ve věci domácího násilí nelze vzít zpět. Samozřejmě také jako pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále OSPOD) se často setkávám s násilnou osobou.

Často zastupujeme dítě v kauzách týraných, zneužívaných, nebo domácím násilím ohrožených dětí. Zde vystupujeme jako opatrovníci jak při opatrovnických řízeních, tak samozřejmě i trestních řízeních, kde hájíme zájmy dítěte. Často vystupujeme v těchto řízeních také jako důležití svědci. Osobnost pachatelů bývá různá a je třeba nepodceňovat riziko, které s prováděnými úkony v těchto záležitostech souvisí. Některá setkání s těmito pachateli byla opravdu nepříjemná. Vzpomínám si třeba na případ, kdy nás pachatel při kontaktu s jeho oběťmi uvítal se samopalem v ruce, v některých případech došlo k fyzickému útoku na naše osoby, zažil jsem také třeba pokus o útok nožem na oběť, který se nám podařilo včas přerušit. Myslím, že je nutné mít stále toto riziko na paměti a nepodceňovat jej.

3. Jaký pracovní postup volíte, když zjistíte nebo víte, zda je obětí násilného vztahu dítě?

V těchto případech většinou reagujeme na nějaký podnět. Ať již od lékařů, ze škol, od orgánů činných v trestním řízení. Někdy se jedná o podnět ze strany občanů, či anonymní oznámení. Všechny tyto podněty se musí prošetřit. Často řešíme také případy zjištěné vlastním šetřením. V některých případech se také jedná o lživá osočení, ať již třeba z důvodu nějaké pomsty, nebo jiných pohnutek. Setkal jsem se také s případy, kdy byla podezřelá osoba či násilná osoba “obviněna” poškozenou osobou lživě z toho důvodu, že chtěla mít jistotu, že jí budou svěřeny s větší pravděpodobností děti do péče. Postupy při prováděných šetřeních jsou různé. Nechci zde dělat nějaký návod, jak na to. Pokud však narazíme na indicii, která nasvědčuje tomu, že se jedná o závažný případ, oslovíme orgány činné v trestním řízení, s nimiž potom úzce spolupracujeme. Často tato spolupráce probíhá ihned od počátku. Je to případ od případu. Spolupracuje na něm celá řada složek, od OSPOD, PČR, OSZ, soudů, lékařů, soudních znalců, škol až po různé státní a nestátní organizace, které třeba pracují s oběťmi apod.

4. Jak s tímto dítětem dále pracujete?

Pokud je obětí dítě, je na prvním místě potřeba zajistit jeho bezpečí a ochránit je. Je třeba řešit také zdravotní stránku, pokud utrpělo nějakou újmu (zranění, pohlavní zneužití). S dítětem často pracujeme také ve spolupráci s psychologem. Velmi záleží na tom, kdo je tím, kdo dítě ohrožuje. Postup je odlišný v případě, že je pachatelem rodič, nebo někdo z rodiny, nebo nějaká cizí osoba. Důležité je zabránit tomu, aby pachatel ve svém jednání dále nepokračoval a dítě již neohrožoval. Toto se může řešit různě. Pokud je možné, aby dítě zůstalo ve své rodině, je to ideální. V případě, že bezpečí dítěte nelze zajistit v rámci rodiny, řeší často OSPOD tuto situaci institutem předběžného opatření a umístěním dítěte třeba do krizového centra. V některých případech se dokonce nevyhneme také nařízením ústavní výchovy. Jsou případy,

kdy je třeba také pachatel vzat do vazby, či je vykázán ze společného obydlí. Postupy jsou tedy také velmi individuální. Býváme také přítomni výsledům dětí v rámci trestního řízení vůči pachateli. Zde dohlížíme na průběh výslechu. Ten by měl být prováděn jen jednou, což znamená, že musí být veden až po zahájení trestního stíhání konkrétní osoby (dříve po sdělení obvinění). Jen takový výslech svědka se dá použít u soudu. Bohužel se objevují případy, kdy je dítě vyslýcháno opakovaně, tedy jak v přípravném řízení, tak potom po zahájení trestního stíhání. Dítě tedy absolvuje výslechy dva, někdy je dokonce slyšeno u soudního jednání, s dítětem o věci hovoří také třeba lékař, psycholog, soudní znalec, sociální pracovník. V těchto záležitostech je potřeba opravdu postupovat velmi opatrně tak, aby dítěti nebylo ublíženo ještě více. Zde je nutná úzká spolupráce všech zúčastněných složek.

5. Pokud zjistíte, že je dítě obětí násilí, do jakých institucí násilnou osobu odkazujete?

Jak jsem se již vyjádřil výše. Násilná osoba je v našem právním systému řešena zejména po té represivní linii. V závažných případech je pachatel izolován ve vazbě (z důvodu zabránění pokračování v trestné činnosti, nebo z důvodu případného ovlivňování svědků atd.), může také dojít k vykázání násilné osoby ze společného obydlí. V rámci trestního stíhání je pachatel často podrobován vyšetření soudních znalců, ať již z oblasti psychologie, psychiatrie, sexuologie. Může mu být nařízena třeba ochranná léčba. V oblasti práce s násilnou osobou Česká republika prozatím oproti některým zahraničním zemím hodně zaostává. Těch možností je prozatím velmi málo. Práci s násilnou osobou nabízí třeba brněnská organizace SPONDEA. Tato služba je však založena na dobrovolnosti. Tato otázka je v České republice, troufám si říct, v plenkách.

6. Pokud zjistíte, že je obětí partnerka/manželka, poradíte jí, kam se může obrátit?

To je samozřejmě také součást naší práce. Navíc je vše provázané. Často vůbec nelze operovat s myšlenkou, že by týráním jednoho z rodičů tím druhým, nebylo ovlivněno, nebo ohroženo také dítě, či děti. Pachatelem domácího násilí nemusí být také vždy jen muži, jak vyplývá z Vašeho dotazu. Objevují se případy, kdy jsou týráni muži svými partnerkami. Tyto případy jsou však vzácné. Každopádně násilné projevy v rodině mají dopad také na dítě. Dítě bývá často svědkem takového jednání, nebo svědkem následků takového jednání. Všechny tyto zážitky více, či méně poškozují osobnost dítěte. OSPOD tedy “pomáhá” zejména dětem, ale radí také rodičům (zejména matkám), jak postupovat, na koho se obrátit, předává kontakty apod.

7. Využíváte i projektů, které směřují ke komplexní pomoci pro oběť, násilnou osobu, jejich děti či jejich blízké a jsou poskytovány například neziskovými organizacemi?

Ano, často využíváme služeb také neziskových organizací. Vzhledem k umístění našeho správního obvodu zejména brněnských organizací.

8. Myslíte si, že je prevence v oblasti násilí ve vztazích dostačující?

Myslím, že se v tomto aspektu hodně změnilo a hodně pokročilo. Pokud porovnáám situaci před 20 lety a nyní, tak je ten posun hodně velký. Touto problematikou se zabývá spousta organizací, jsou zde také změny legislativní, i když i zde je stále co zlepšovat, preventivní informace jsou šířeny na školách, v médiích... Jak říkám, pokrok je opravdu znatelný.

9. Myslíte si, že je dostatek institucí, které s násilnou osobou pracují a kam je můžete odkázat?

V tomto ohledu čeká Českou republiku ještě hodně velká cesta. Jsme opravdu na samém začátku. Tuto oblast je třeba také řádně uchopit a ošetřit legislativně. Několik organizací v rámci České republiky nabízí ve svých programech práci s násilnou osobou, ale vše je jen na bázi dobrovolnosti. Těch organizací je žalostně málo.

10. Dříve jste pracoval u PČR. Jaký rozdíl vnímáte při práci s násilnou osobou dříve a nyní v roli sociálního pracovníka?

Svým způsobem je to rub a líc téže mince. Ty rozdíly jsem naznačil již v předchozích odpovědích. Je to jiné. Pro policistu je důležité pachatele odhalit, usvědčit a potrestat. Je zde řešena represivní stránka věci. Samozřejmě je také důležité zamezit násilné osobě v dalším jednání a ochránit poškozené osoby. Práce s obětí je zde řešena z aspektu poškozené osoby, nebo svědka. Pracovník OSPOD má v tomto soukolí jiné povinnosti. Často se však také podílí na odhalení a usvědčení pachatele, ale jeho hlavním úkolem je dítě ochránit a zajistit mu bezpečné prostředí a případně vhodnou péči a výchovu. OSPOD zastupuje dítě v opatrovnických a trestních řízeních, zajišťuje a pomáhá zprostředkovat oběti odbornou pomoc. Je však nutná provázanost všech zúčastněných složek a vzájemná spolupráce mezi nimi. To je ideální stav, i když se to někdy také úplně nedaří. V rámci práce OSPOD se často snažíme apelovat na násilnou osobu, vysvětlovat jí její nesprávné chování. Doporučujeme odborníky z řad psychologů, psychiatrů či nestátních organizací. Ty možnosti jsou však hodně omezené. Hodně záleží na tom, zda násilná osoba chce své chování změnit a tzv. pracovat na sobě. Otázkou také je, zda je toho schopna a zda je to vůbec možné.

Rozhovor 2.

Rozhovor byl poskytnut státním zaměstnancem. V tomto případě nemohu u rozhovoru zmiňovat ani jméno, ani místo pracoviště tohoto státního zaměstnance. Na tohoto pracovníka jsem získala kontakt přes svoji matku, která dříve pracovala jako sociální pracovníce.

1. Jak dlouho pracujete na pozici speciálního pedagoga?

Na této pozici pracuji 9 let.

2. Jaká je náplň vaší práce?

Diagnostika poruch chování, individuální poradenství, práce s rodinou a blízkým okolím. Sestavování a koordinace plánu rozvoje osobnosti.

3. Setkáváte se s násilnou osobou ve vztazích při své práci?

Ano. Mnoho klientů přichází již poté, co se dopustili násilí v rodině či vrstevnické skupině.

4. Setkáváte se s násilnou osobou obecně?

Dnešní společnost má posunuté hranice slušného chování, dřívější hodnoty a normy jsou již běžně nahrazovány novými a bohužel obvykle agresivními mechanismy. Je mnoho násilných osob v životech kolem nás.

5. Jak se k vám násilná osoba může dostat?

Pouze soudem nařízenou ústavní, či ochrannou výchovou.

6. Jak s násilnou osobou dále pracujete?

Vyomezíme si hranice žádoucího chování, snažíme se předejít riziku zátěže, která může spustit násilné chování. Individuálně řešíme problematiku osobnosti, spolupracujeme s psychologem, a s psychiatrem.

7. Využíváte při své práci nějaké terapie (např. skupinovou)?

Využíváme socioterapii a individuální psychoterapii.

8. Spolupracujete se sociálními pracovníky, kurátory a proč?

Každý náš klient je zároveň klientem kurátora. Spolupracujeme hlavně na řešení problému v místě bydliště a dalším vývoji.

9. S jakými institucemi dále spolupracujete a proč?

OSPOD, Policie, psychiatrické a psychologické služby, soudy, PMS. Vše se prolíná s problematikou osobnosti, každá instituce má svůj důležitý úsek působení.

10. Myslíte si, že je prevence v oblasti násilí dostačující?

Nemyslím si, že je dostačující, ale problém není v prevenci, ale ve společnosti.

11. Myslíte si, že je dostatek institucí, které s násilnou osobou pracují a kam je můžete odkázat?

Každá instituce, která se vyznačuje pomáhající profesí, by měla přijmout do péče i násilné osoby.

12. Domníváte se, že je pro práci s násilnou osobou vhodná účast v programech pro násilné osoby, kde jsou vyškolení terapeuti?

Samozřejmě.

13. Co na své práci nacházíte jako nejtěžší a co nejlehčí?

Nejtěžší je to, že pracujeme s lidskou duší, nejlehčí je to, že máme vymezenou pracovní dobu, a ta obvykle někdy končí.

Rozhovor 3.

Rozhovor byl poskytnut státním zaměstnancem, u kterého z důvodu utajení informací nemohu zmiňovat ani jméno, ani místo pracoviště tohoto státního zaměstnance. Na tohoto pracovníka jsem získala kontakt přes svoji matku, která dříve pracovala jako sociální pracovníce.

1. Jaká je náplň vaší práce?

Diagnostika, krizová intervence, poradenství, terapie.

2. Jak dlouho tuto činnost vykonáváte?

15 roků.

3. Pracujete i s násilnými osobami z oblasti partnerského násilí?

Také.

4. Na jakých principech práce s násilnými osobami funguje?

Vedení klienta k vytvoření náhledu na své jednání, posilování autoregulačních mechanismů, ovlivňování postojů, partnerská komunikace. Zpravidla mám příležitost pracovat jen s jedním z partnerů, častěji s tím dominantním.

5. Je práce s násilnými osobami řešena v rámci nějakého programu?

Individuální práce s jednotlivými klienty bez programu.

6. Je účast v programu povinná či dobrovolná?

Pracuji s tímto tématem jen s těmi, kteří se na mne obrátí.

7. Jakou roli a jakou náplň práce má při práci s násilnými osobami terapeut?

Naslouchací, řídicí, doprovázející, poradenskou.

8. Kdo vede terapie v rámci programu?

Neorganizuji systematický program s touto tematikou.

9. Jaké terapie při své práci využíváte?

Prostředky Integrativní a rogeriánské psychoterapie.

10. Pokud jsou u vás skupinové terapie, můžete stručně popsat, jak tato terapie probíhá?

S uvedenou klientelou nekonám skupinový program.

11. Vidíte jako potřebu, aby při práci s násilnými osobami měl ten, kdo s nimi pracuje, speciální školení a proč?

Určitě. Úspěšná psychoterapeutická činnost předpokládá celoživotní vzdělávání. Obdobně to platí pro specifickou zjišťování a řešení násilí pro pedagogy, sociální pracovníky, advokáty a soudce.

12. Při práci s násilnými osobami je důležitá motivace. Jakými metodami násilnou osobu motivujete, aby v programu zůstala a byl zde pozitivní výsledek práce?

Vyvolání vědomí, postojů a přesvědčení jaké hodnoty svým jednáním ohrozil či ztratil a jak předejít právním sankcím.

13. Jakým způsobem vyhodnocujete výsledky a úspěch práce s násilnými osobami?

Jen z výroků a informací klientů.

14. Jak je financována práce s násilnými osobami?

To je otázka pro někoho jiného.

15. Myslíte si, že by se násilné osoby měli podílet na platbě za jejich účast v programu?

Spíše ano.

16. Jaká je spolupráce mezi vámi a sociální pracovníci?

To je jiný rezort.

17. Jaká je vaše spolupráce s Probační a mediační službou?

To je šance pro klienta, já to neřeším.

18. Co vnímáte na práci s násilnými osobami jako nejtěžší a co nejlehčí?

Partnerské poradenství a terapie patří k nejtěžším tématům. Každý z partnerů je přesvědčen, že on jedná správně a druhá strana to má respektovat. Domácí násilí obvykle probíhá dlouho latentně, bývá pojmenováno a zveřejněno až ve vyšším stupni patologické zralosti. Při konfliktech, partnerských krizích a rozvratech vztahů je obtížné posoudit reálnost obvinění z násilného jednání, zvláště za situace před rozhodnutím o svěření dětí do péče, dělení majetku po rozvodu, eliminace dosavadního partnera z bydliště, když má být nahrazen novou osobou. Zvláštní kapitolou jsou situace násilí od partnerů z nekřesťanských etnik, kde jejich normy vztahů jsou podstatně odlišné od našich.

Děkuji Vám za rozhovor.

4.2 Shrnutí

Seznámili jsme se s názory odborníků na téma násilných osob. Klíčová je při práci s násilnou osobou spolupráce mezi institucemi, jak státními, tak nestátními. Důležité je určit, kdo je násilnou osobou, a také brát v potaz i z jakého etnika pochází. Odhalit při šetření, zda se nejedná o falešné obvinění osoby z násilí, které se může objevit v situacích, kdy se jedná o svěření dítěte do péče, dělení majetku a jiné.

Pokud dojde k odhalení pachatele násilného chování, nemělo by se podceňovat chování této osoby, neboť může dojít z jeho strany i k fyzickým útokům. Důležité je vždy přerušit jednání pachatele, ochránit oběť, zajistit bezpečné prostředí. Toto lze učinit využitím legislativních opatření.

Terapie s pachateli jsou většinou založeny na dobrovolnosti. Z terapií se využívají většinou individuální terapie, integrativní a rogeriánské psychoterapie, socioterapie. Při práci s pachateli

násilí je vhodné, aby na změně jejich osobnosti pracoval vyškolený terapeut, který se v oblasti násilí celoživotně vzdělává. Tento by měl vést pachatele k tomu, aby pochopil, co dělá, ovlivnil jeho postoje a jiné.

V současné době mnoho institucí nepracuje s pachateli násilí, jedná se spíše o represivní opatření.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se zabývala tematikou násilí mezi partnery se zaměřením na pachatele. Pro zpracování této práce jsem využila zahraniční, českou literaturu a internetové zdroje. Jedním z důvodů, proč jsem využila zahraniční literatury byl nedostatek zdrojů dostupných v českém jazyce, které by se věnovaly pachatelům násilí. Dalším byla má zvědavost poznat, jak například formy násilí, mýty, programy pro násilné osoby popisují v zahraničí a vnést tak do této bakalářské práce něco nového.

Záměrem této práce bylo objasnit základní pojmy, analyzovat vztah pachatele a oběti, definovat klasifikace a styly pachatelů, popsat legislativní ukotvení problematiky a institucionální pomoci. Toto se podařilo splnit. V diplomové práci bych se ráda nadále věnovala programům pro násilné osoby. Tyto programy bych chtěla popsat hlouběji.

Při řešení násilí mezi partnery je důležitá komplexní pomoc. Komplexní pomocí je rozuměna práce s obětí, pachatelem, jejich dětmi. Dále zde mohou být zahrnuti blízcí příbuzní, přátelé, kteří mohou být pro oběť, ale i pachatele oporou. Důležitá je také úprava legislativy, která by umožňovala nařizovat terapie pachatelům.

Pro pachatele domácího a partnerského násilí je důležité, aby se účastnili speciálních programů pro násilné osoby. Součástí těchto programů jsou terapie, pro které je klíčová motivace pachatelů. Z terapií by měla být využívána skupinová. Individuální či párové terapie se v tomto případě nedoporučují. Nedílnou a neopomenutelnou součástí těchto programů je i práce s obětí či bývalými partnerkami, které instituce zabývající se prací s pachateli sami kontaktují.

V této práci jsem se nezaměřovala na prevenci v oblasti partnerského násilí - pachatelů. Nicméně jsem slovo prevence několikrát v textu použila. Z tohoto důvodu bych se o ní ráda v závěru zmínila. Domnívám se, že v oblasti primární, sekundární i terciární prevence je stále co zlepšovat. U primární prevence je důležité klást důraz především na vzdělávání, výchovu k hodnotám, postojům a na celospolečenskou osvětu. Sekundární prevence by z mého pohledu mohla nabízet více možností, jak se pachatelé mohou o pomoci pro ně samotné dozvědět, kam se mohou obrátit, pokud na sobě chtějí pracovat. Terciární prevence je v současné době více zaměřena na represivní opatření. Bylo by vhodné nabízet více programů pro násilné osoby se skupinovými terapiemi. Jsem si vědoma toho, že prevence je spojena s vyššími finančními výdaji a dostupnými lidskými zdroji. V tomto případě by mohlo pomoci to, že se pachatelé

budou podílet na financování programů pro násilné osoby, a to dle svých příjmů. U programů by také měla být stanovena i hranice nejvyšší možné platby, kterou by měl pachatel hradit. Pokud pachatelé chtějí změnit své chování, myslím si, že by neměl být problém, aby si za účast v programu připláceli. Pokud pachatel do programu vstupuje nedobrovolně, což u nás ale není běžné, neboť programy jsou založeny více na dobrovolnosti, stále se domnívám, že by se měl finančně podílet na účasti v tomto programu. V obou případech by finanční spoluúčast mohla pomoci k motivaci pachatele program dokončit, a tudíž napomohla změně jeho osobnosti.

Práce s pachateli je dlouhodobou záležitostí. Může trvat i několik let, než se u některých pachatelů podaří změnit jejich násilné chování. I pokud by se podařila změna u jednoho z nich, práce s nimi má smysl. Pomůžeme současné oběti a snížíme riziko, že by se to samé mohlo stát potencionální obětí či obětí v budoucnosti.

Seznam použitých odborných zdrojů

BANCROFT, Lundy. *Why does he do that? Inside the minds of angry and controlling men.* Berkley Books. Ltd. USA, 2002. ISBN 0-399-14844-2. (vlastní překlad).

BUSKOTTE, Andrea a Lucie VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ. *Z pekla ven: žena v domácím násilí.* Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008, 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.

ČECH, Ondřej. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb.* Vyd. 1. České Budějovice: Theia, 2011, 137 s. ISBN 978-80-904854-0-2.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí].* Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 150 s. ISBN 978-80-247-2207-8.

DANIELS, Luke. *Pulling the punches: Defeating domestic violence.* London, 2009. (bez IBSN).(vlastní překlad).

GJURIČOVÁ, Šárka, Jana KOCOURKOVÁ a Jiří KOUTEK. *Podoby násilí v rodině.* Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000, 101 s. ISBN 80-7021-416-3.

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 186 s. ISBN 978-80-7367-690-2.

VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Hana PROVAZNÍKOVÁ. *Násilí v rodině: syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte.* Dot. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-008-4.

Internetové zdroje

Child Protection in Families Experiencing Domestic Violence: CHAPTER 3 The Basics of FORMS OF ABUSE. Domestic Violence Prevention Centre Gold Coast Inc. [online]. © 2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.domesticviolence.com.au/pages/forms-of-abuse.php>
ČESKO: 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/1-1993-sb-ustava-ceske-republiky/>

ČESKO: 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Dostupné z:

<http://www.uplnezneni.cz/zakon/2-1993-sb-listina-zakladnich-prav-a-svobod/>

ČESKO: Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů.

Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/135-2006-sb-kterym-se-meni-nektere-zakony-v-oblasti-ochrany-pred-domacim-nasilim/>

ČESKO: Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/200-1990-sb-o-prestupcich/>

ČESKO: Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/273-2008-sb-o-policii-ceske-republiky/>

ČESKO: Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z:

<http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik>

ČESKO: Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/40-2009-sb-trestni-zakonik/>

ČESKO: Zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/359-1999-sb-o-socialne-pravni-ochrane-deti/>

ČESKO: Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné

z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/108-2006-sb-o-socialnich-sluzbach/>

Documentation Aspects: WWP – Práce s pachateli domácího násilí v Evropě – projekt Daphne

II 2006 - 2008. Home: WWP-EN European Network for the Work with Perpetrators with

Perpetrators of Domestic Violence [online]. [2006-2008] [cit. 2015-03-27]. Dostupné z:

http://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/WWP_Network/redakteure/2006_-

[_2012/documentation/wwp_documentation_aspects_cz_2008_vers_1_1.pdf](http://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/WWP_Network/redakteure/2006_-2012/documentation/wwp_documentation_aspects_cz_2008_vers_1_1.pdf)

Domácí násilí - Články - Skryté motivy domácích agresorů. Domácí násilí [online]. © 2014

[cit. 2015-03-23]. Dostupné z: [http://www.domacinasili.estranky.cz/clanky/clanky/skryte-](http://www.domacinasili.estranky.cz/clanky/clanky/skryte-motivy-domacich-agresoru-.html)

[motivy-domacich-agresoru-.html](http://www.domacinasili.estranky.cz/clanky/clanky/skryte-motivy-domacich-agresoru-.html)

Domácí násilí. O.s. Rosa [online]. © 2014 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: [http://rosa-](http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/)

[os.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/](http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/)

Domestic Violence. Home - Child Welfare Information Gateway [online]. 2003 [cit. 2015-03-

27]. Dostupné z:

<https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/domesticviolence2003.pdf#page=20&view=>

Everyman Project London: domestic violence perpetrator programme. Everyman Project

London - anger management and domestic violence perpetrator programme [online]. [23 březen

2015] [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.everymanproject.co.uk/cont4.html>

Jak zvládat agresi?: Muži proti násilí na ženách a dětech. Muži proti násilí na ženách a dětech:

Bílá stužka [online]. © 2015 [cit. 2015-03-31].

Dostupné z: <http://www.muziprotinasili.cz/poradna/jak-zvladat-agresi/>

Legislativa v ČR. O.s. Rosa [online]. © 2014 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z:

<http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/legislativa-v-cr/>

Men's services. About us: Domestic Violence Intervention Project [online]. ©2011 [cit. 2015-

03-23]. Dostupné z: <http://www.dvip.org/mens-services.htm>

Organizace poskytující podpůrné a další služby osobám vykázaným nebo osobám, kterým hrozilo vykázaní: Ministerstvo vnitra České republiky. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. © 2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/organizace-poskytujici-podpurne-a-dalsi-sluzby-osobam-vykazanym-nebo-osobam-kterym-hrozilo-vykazani.aspx>

Pracovní setkání Pomoc obětem domácího násilí a znásilnění. Persefona o. s. [online]. © 2008 - 2014 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/pracovniSetkani.php>

PREVENCE, INFORMOVANOST, VÝZKUM - DIAKONIE ČCE. O nás - DIAKONIE ČCE [online]. © 2015 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.nasilivevztazich.cz/prectete-si/>

Risk and Protective Factors|Intimate Partner Violence|Violence Prevention|Injury Center|CDC. Centers for Disease Control and Prevention [online]. 11.02.2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z:

<http://www.cdc.gov/violenceprevention/intimatepartnerviolence/riskprotectivefactors.html>

Stop násilí ve vztazích: Stop násilí ve vztazích. O nás - DIAKONIE ČCE [online]. © 2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.nasilivevztazich.cz/o-nas/>

What Is Domestic Violence? | Forms of Domestic Violence. Domestic Violence: London [online]. © 2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.domesticviolencelondon.nhs.uk/1-what-is-domestic-violence-/2-forms-of-domestic-violence.html>

Why Women Stay with Controlling Men | Psych Central. Psych Central [online]. © 1995-2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://psychcentral.com/lib/why-women-stay-with-controlling-men/0002648>

Seznam příloh

1. Rozhovor na téma násilných osob

Příloha č. 1:

K dokreslení problematiky daného tématu je vložen rozhovor s psychologkou a zástupkyní občanského sdružení Persefona Mgr. Jitkou Čechovou. Odpovědi na otázky k tématu přišly e-mailem 14. dubna 2015. Kontakt jsem získala přes svého kolegu z mého zaměstnání.

1. Z jakého důvodu a kdy se občanské sdružení Persefona začala zabývat komplexní pomocí v oblasti domácího násilí?

Persefona se věnuje tématu komplexní pomoci od svého vzniku v roce 2007. Snaha pomoci obětem domácího násilí a jejich rodinám by byla jednostranná, kdyby nezahrnovala i pomoc osobám, které se toho násilí dopouštějí. Kromě komplexní pomoci obětem (právní, psychologické, sociální poradenství) nabízíme i pomoc osobám, které se tohoto násilí dopouští. Tato pomoc vyjadřuje pochopení, že i člověk, který se chová násilně, potřebuje pomoc na cestě ke změně. Přerušení cyklu násilí je zásadní – jelikož se jedná o nefunkční způsob jednání ve vztahu. Cest, jak toho lze docílit, je mnoho. Zvládání násilného chování je jedna z nich. Stávající systém řeší problém domácího násilí jednostranně. Oběti bývá poskytnuta pomoc a je-li to v jejím zájmu, může násilný vztah opustit. Násilná osoba je někdy potrestána a málokdy je pro ni k dispozici pomoc ve zvládání jejího chování. Přitom ze zkušenosti organizací, poskytujících psychoterapie agresorům, a výzkumů vyplývá, že většina násilných osob netrpí psychopatií. Většina agresorů jsou osoby, které sklony k agresi získali v důsledku určitého výchovného prostředí. Jedná se tedy o naučený způsob jednání, se kterým lze dále pracovat. Úspěšná práce s násilím vede k neopakování násilného zraňujícího jednání – ať už ve stávajícím vztahu či vztazích (rodina) či novém vztahu.

2. Na jakých principech práce s násilnými osobami funguje?

Práce s osobami, které mají problémy se zvládáním agrese ve vztazích, vychází ze zkušeností rakouského modelu práce s násilnými osobami a programu, který je realizován v SOS centru. Základním předpokladem pro práci je skutečnost, že násilné chování je v průběhu života chováním naučeným a jako takové je možné změnit. Mezi základní principy patří přijetí člověka, který má problém se svou agresí ale současně odmítnutí násilí, důvěrnost, bezplatnost, dlouhodobost, bezpečnost oběti a pod. Cílem je přijetí odpovědnosti za násilné jednání, tedy uvědomění tohoto jednání a jeho změna. Mezi podmínkami uzavíranými s pachateli je zakotveno, že jeho právo na důvěrnost informací je zpravidla omezeno tak, že oběti mohou být poskytovány informace přiměřeně požadavkům ohledně její bezpečnosti.

3. Jakým způsobem se o Vás může násilná osoba dozvědět?

Informovány jsou spolupracující subjekty, které tuto službu nabízejí svým klientům (OSPOD, soudy, PMS, manželské a rodinné porady apod.), dále jsou informace dostupné v letáčích organizace a na webových stránkách. Osoby, které mají problém se zvládnutím agrese, jsou v některých případech o službě informováni od své partnerky či partnera. S ohledem na malé finanční prostředky, které byly na realizaci toto programu dosud k dispozici, nebyla realizována větší kampaň směrem do veřejnosti. Pro rok 2015 je situace jiná, a proto bude veřejnost informována ve větší míře a systematicky.

4. Jak se k Vám může přihlásit?

Emailem, telefonicky, osobně.

5. Můžete stručně popsat, jak probíhá přijetí násilné osoby do programu?

Zájemce o službu nás kontaktuje podle svých potřeb a možností. Sociální pracovnice mu rámcově vysvětlí nabízenou službu telefonicky či emailem, podle způsobu prvního kontaktu. V případě trvajících zájmu s klientem domluví vstupní konzultaci, na které je zájemce seznámen s podmínkami programu a je uzavřena smlouva o spolupráci. Následně je domluven termín terapie. Součástí tohoto procesu může být i psychiatrické vyšetření, jestliže terapeut nazná, že je to vhodné s ohledem na možnou psychopatologii, která by terapii vylučovala.

Program musí zahrnovat:

- Vstupní pohovor
- Vyjasňovací fázi (individuální, párová) – identifikuje se vhodnost pachatele pro terapii a vytváří se prostor pro motivaci klienta ke spolupráci

Terapii (individuální, skupinová) – programy se shodují v nutnosti dlouhodobé terapie

6. Jakou roli a jakou náplň práce má při práci s násilnými osobami sociální pracovnice?

Sociální pracovnice poskytuje základní a odborné poradenství dle zákona o sociálních službách. Formou telefonickou, emailovou či osobní. Mezi problémy, které zájemci o službu či klienti řeší, patří - potíže s ubytováním, s dluhy, orientace v situaci vykazání, či potřeba navazujících sociálních služeb, komunikace s partnerkou a pod. Dle povahy situace se sami mohou nacházet v krizi. Sociální pracovnice jim v takovém případě poskytne orientující poradenství a předá příslušné kontakty. Dále s nimi rozpracovává základní podmínky kontraktu pro vstup do terapie. Sociální pracovnice je v kontaktu s terapeutem a operativně reagují na potřeby či jednání klientů, s nimiž je uzavřen terapeutický kontrakt.

7. Jakou roli a jakou náplň práce má při práci s násilnými osobami terapeut?

Terapeut zodpovídá za posouzení vhodnosti klienta pro vstup do terapie (z hlediska osobnostního nastavení či psychopatologie) a dále zodpovídá za průběh terapie. Součástí jeho práce je zápis ze setkání s klienty a hodnocení dosavadní spolupráce.

8. Jaké jsou kontraindikace přijetí násilné osoby do programu a kdo vyhodnocuje vhodnost této osoby do programu?

Podmínky zařazení žádosti do systému zprostředkování:

- a) klient organizace musí být starší 18 let,
- b) klient organizace vnímá své chování jako rizikové,
- c) absence psychopatologie u klienta organizace.

Persefona není povinna zařadit žádost do systému zprostředkování bezplatného poskytnutí terapie, zejména pokud z dostupných informací vyplývá, že:

- a) existuje jiný efektivní způsob, jak terapii zajistit,
- b) klientův problém není řešitelný v rámci psychoterapie,
- c) poskytnutí terapie v daném případě není odůvodněné,
- d) v daném případě již poskytuje pomoc jiný terapeut.

Vhodnost vyhodnocuje sociální pracovnice a terapeut, každý dle svých kompetencí.

9. Kdo vede terapie v rámci programu?

Dosud realizujeme individuální terapie. Mezi sjednanými terapeuty jsou muži a jedna žena. Jedná se o psychology s psychoterapeutickým výcvikem a dalším vzděláváním v této oblasti.

10. Jaké terapie jsou při práci využívány?

Obecně přijímaný názor říká, že nejpřiměřenější model pro práci s pachateli je široký kognitivně-behaviorální přístup kombinovaný s generovou analýzou. Kognitivně-behaviorální nebo psycho-edukační přístupy nazírají na násilí jako na naučené chování, které může být odnaučeno (spíše než jako následek patologické osobnosti, stresu...). Cílem tohoto přístupu je pěstování vzájemného respektu a požadavek, aby pachatel přijal odpovědnost za své předchozí činy a za své budoucí volby. Přístup vyžaduje pravidelné docházení na skupinovou práci. Gendrové analýzy se vypořádávají se zavedenou představou, která utvrzuje mužské pachatele, že mají v intimním partnerství právo ženu kontrolovat. V případě, že nebude vyřešena tato přetrvávající představa, existuje nebezpečí, že muži jednoduše přejdou za fyzického na emocionální zneužívání, a ženy a děti budou i nadále žít ve strachu.

Konkrétní individuální terapie nakonec vždy vychází z potřeb klienta a terapeutických nástrojů, které jsou terapeutovi vlastní, a které v terapii fungují (krom výše uvedených: psychoanalytické prvky, rogeriánský přístup, logo terapie, terapie realitou, apod.). V rámci terapie se pracuje s inventářem abusivního chování a jeho rozbohem, cestou hněvu, nácvikem time-out techniky apod.

Skupinová terapie má více vymezenou strukturu, ze které terapeuté vycházejí.

11. Pokud vedete skupinové terapie, můžete stručně popsat, jak tato terapie probíhá?

Nevedeme. Podmínky jsou pro to připraveny, ale není dostatečný počet klientů.

12. Vidíte jako potřebu, aby při práci s násilnými osobami měl ten, kdo s nimi pracuje, speciální školení a proč?

Jako zásadní považuji psychoterapeutické vzdělání, které by mělo pro práci s touto cílovou skupinou dávat jisté kompetence. Další vzdělávání považuji za velmi žádoucí s ohledem na potřebu rozvíjet citlivost a schopnost práce s tématy, které snadno mohou vést k odsouzení a odmítnutí takového klienta. Současně je důležité hlubší pochopení této problematiky pro úspěšné zpracovávání odporu a nízké motivace na straně klienta.

13. Probíhají tyto terapie v jiné budově, než probíhá práce s oběťmi?

Ano, probíhají v jiných prostorách z důvodu bezpečnosti a zajištění soukromí pro oběti domácího násilí. S tím souvisí i to, že násilnými osobami terapeuticky pracují jiní terapeuti než s oběťmi DN.

14. Při práci s násilnými osobami je důležitá motivace. Jakými metodami násilnou osobu motivujete, aby v programu zůstala a byl zde pozitivní výsledek práce?

Motivace je v těchto případech velmi křehká a problematická. Důvody proč násilné osoby terapii vyhledají jsou různé a nemusí vycházet z vlastní potřeby změny svého jednání. Obecně násilné osoby přenášejí zodpovědnost za své násilné jednání na oběti domácího násilí (zaslouží si to, provokuje, potřebuje vychovat apod.). Velmi důležité je tedy navázat vztah, ve kterém mohou prožívat důvěru, mohou se otevřít jinému pohledu a přijímat jej. Vztah ve kterém mohou cítit, že jsou akceptováni a bráni vážně – jejich vlastní život bývá poznamenán těžkým dětstvím (násilí, nepřítomnost pozitivních vzorů apod.)- ale současně je násilné jednání vnímáno jako nefunkční a nevhodný způsob jednání. Nedostatek motivace k práci na sobě a odpor k této práci, je podstatnou součástí terapie. Současně neexistuje jednoznačný návod jak postupovat a problém řešit. Zde je úspěch postaven na schopnostech terapeuta – jeho empatii a zkušenostech. Pro osoby, které vstoupí do programu dobrovolně bývá důvodem pro

dokončení programu, hlubší sebezpoznání a duševní rozvoj čímž jsou vyvolány změny v hluboce zakořeněných přesvědčeních, která příznivě ovlivňují vnější chování. Tyto změny optimálně sami přináší pozitivní zpětnou vazbu z okolí klienta.

15. Jaký je Váš názor na úspěch práce v případě, že je k vám násilná osoba (pachatel) odkázána PMS či OSPOD?

Nejde o to, kým je násilná osoba odeslána či odkázána, ale jaká je její vlastní motivace a ochota ke spolupráci. Jestliže je terapie nařízená a bez klientovi motivace, bývá spolupráce více formální a méně úspěšná ve smyslu uvědomění, přijetí zodpovědnosti a změny.

16. Jakým způsobem vyhodnocujete výsledky a úspěch programu?

Spolupráci s klientem vyhodnocuje terapeut. Zde získává zpětnou vazbu od klienta a reflektuje vlastní průběh terapie.

Kvalitativní kritérium - Určitým ukazatelem je změna chování, která je ale obtížně ověřitelná, jestliže není navázána spolupráce s obětí domácího násilí, která je s násilnou osobou stále ve vztahu. Dalším kvalitativním kritériem je hloubka spolupráce s terapeutem.

Kvantitativní kritéria - Po formální stránce je hodnoceno, zda klient na terapii docházel, jak spolupracoval a zda využil základní rozsah služby.

Celkové písemné zhodnocení spolupráce s klientem provádí terapeut.

Projektová manažerka hodnotí tyto výstupy a dělá závěry pro celý program.

17. Myslíte si, že je možné získat pozitivní výsledky v případě, že je partnerům, kde jedna osoba je násilnou osobou, doporučena návštěva rodinného poradenského centra či psychologa? Nebo vidíte jako vhodnější doporučit vyškoleného terapeuta v rámci určitých programů směřujících k tomu, jak jednat s těmito osobami?

K tomu je těžko se vyjádřit. I rodinné poradenské centrum může umět pracovat s problematikou domácího násilí a taková intervence může být efektivní. Obecně je důležité, aby terapeut či poradce byli v problematice DN orientováni a dokázali rozpoznat, kdy je rodinná či párová terapie vhodná. Dnes se již ví, že taková terapie není vhodná jestliže, násilná osoba nechce násilné jednání ukončit, je zde odmítání odpovědnosti za násilí, minimalizují se důsledky násilí a podobně. Také je naprosto nevhodné rodinnou či párovou terapii v těchto případech nařizovat. Jestliže se to stane, je na místě, aby terapeut na takový kontrakt nepřistoupil a navrhl jiné řešení.

Obecně lze říci, že orientace a vhléd do problematiky domácího násilí je nutný at' už pro práci s párem či jednotlivými aktéry. Vyžaduje určitou specializaci, jelikož má svá specifika, které je nutné respektovat. Kde taková odborná práce probíhá je druhořadé.

18. Jak je financována práce s těmito osobami u Vás a v přesně jakém programu?

V letech 2010 až 2012 byl projekt Bezpečné soužití, v rámci kterého jsme realizovali příslušné terapie a poradenství, financován Ministerstvem vnitra ČR. Tento dotační program již neběží. Další podporu jsme získali od Magistrátu města Brna od odboru Prevence kriminality a to v rámci komplexní pomoci rodinám zasažených domácím násilím – a to v letech 2013 a 2014. V těchto letech se jednalo o minimální částky na provoz. Pro rok 2015 a částečně pro rok 2016 máme zajištěno financování celého programu i jeho rozvoje v rámci projektu Z labyrintu násilí. Projekt podpořila Nadace Open Society Fund Praha z programu Dejme (že)nám šanci, který je financován z Norských fondů.

19. Myslíte si, že by se měli násilné osoby podílet na placení jejich účasti v programu?

Finanční spoluúčast může být důležitým motivačním prvkem pro spolupráci.

20. Myslíte si, že je dostatek institucí v oblasti práce s násilnými osobami?

Není dostatek odborníků s příslušnými kompetencemi a ochotou pro tento typ práce (nemotivovaný klient). Ano i organizací je málo.

21. Domníváte se, že se podařilo naplnit cíl NAP DN 2011-2014 ve spojitosti se zavedením celorepublikových pracovišť pro systematickou práci právě s násilnými osobami?

Je zde malá a nesystematická podpora státu. Tento stav nenabízí stabilní podmínky pro existenci či zavádění těchto programů. Cíl byl naplněn částečně.

22. Vnímáte množství institucí jako dostačující?

Viz 20

23. Co vnímáte na práci s násilnými osobami jako nejtěžší a co nejlehčí?

S násilnými osobami nepracuji.

Anotace

Jméno a příjmení:	Olga Tomčíková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Jitka Skopalová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Partnerské násilí – pachatel (muž)
Název v angličtině:	Partnership violence – the perpetrator (a man)
Anotace práce:	V této bakalářské práci jsem se zabývala tematikou násilí mezi partnery se zaměřením na pachatele (muže). Objasnila jsem základní pojmy, popsala formy násilí, příčiny a mýty násilí. Definovala jsem různé klasifikace a styly pachatelů. Dále jsem vyjmenovala místa institucionální pomoci a věnovala jsem se změnám osobnosti pachatele při účasti v programech pro násilné osoby.
Klíčová slova:	Násilí, oběť, pachatel, klasifikace, styl, program pro násilné osoby
Anotace v angličtině:	In this bachelor thesis, I was occupied by the subject of the partnership violence focusing on the perpetrator (a man). I clarified the basic terms, described forms of violence, root causes and myths in violence. Defined the various classifications and styles of perpetrators. I listed places of the institutional help and paid attention to personality changes of the perpetrator, who is participating in the programs for abusers.
Klíčová slova v angličtině:	Violence, a victim, a perpetrator, classification, style, programs for abusers
Přílohy vázané v práci:	1
Rozsah práce:	54
Jazyk práce:	Čeština